

SAVONIA

Kansainvälinen äiti-lapsiryhmä tukena vanhemmuudessa

TEKIJÄ/T: Anni Lappalainen
Sanna Turunen

Koulutusala Sosiaali-, terveyst- ja liikunta-ala	
Koulutusohjelma Sosiaalialan koulutusohjelma	
Työn tekijä(t) Anni Lappalainen ja Sanna Turunen	
Työn nimi Kansainvälinen äiti-lapsiryhmä tukena vanhemmuudessa	
Päiväys 16.11.2014	Sivumäärä/Liitteet 41/5
Ohjaaja(t) Kristiina Kukkonen	
Toimeksiantaja/Yhteistyökumppani(t) Ylä-Savon Ensi- ja Turvakotiyhdistys ry	
<p>Tiivistelmä</p> <p>Opinnäytetyönä toteutettiin kansainvälinen äiti-lapsiryhmä, joka kokoontui kuusi kertaa syksyllä 2013. Opinnäytetyön tarkoituksena oli vastata toimeksiantajan Ylä-Savon Ensi- ja Turvakotiyhdistys Ry tarpeeseen kehittää maahanmuuttajille suunnattua toimintaa.</p> <p>Opinnäytetyön tavoitteena oli tarjota mahdollisuus suomalaisille ja maahanmuuttajanaيسille tavata muita äitejä ja verkostoitua, saada sosiaalista tukea vanhemmuuteen ja kotoutumiseen. Tarkoituksena oli tukea vanhemmuutta ja parantaa maahanmuuttajanaisten asemaa laajentamalla heidän sosiaalista verkostoaan. On tutkittu, että verkostoista saatava tuki helpottaa osaa maahanmuuttajanaisten elämässä esiintyvistä ongelmista. Sosiaalisella tuella on myös suuri merkitys vanhemmuudessa, sillä se tarjoaa vanhemmille tietoa, lepoa, virkistäytymistä, ystävyyssuhteita sekä tukea vanhemmuuteen ja omaan kasvuun. Äiti-lapsiryhmässä käsiteltiin vanhemmuuden haasteita, joka tuo opinnäytetyöhön myös varhaiskasvatuksen näkökulman.</p> <p>Kävijät osallistettiin toiminnan suunnitteluun. Toimintaa muokattiin kävijöiden toiveiden ja havaintojen perusteella ja suunniteltua ohjelmaa karsittiin. Vanhemmuutta tukevia teemoja käsiteltiin ja vuorovaikutusta pyrittiin lisäämään osallistujien kesken toiminnallisilla menetelmillä. Ryhmätapaamisen kesto oli 2 tuntia, joka olisi saanut olla pidempi. Kävijöiltä kerättiin palautetta, jonka pohjalta voi kehittää vastaavaa toimintaa jatkossa. Toiminnalle olisi hyvä saada jatkoa, sillä ulkomaalaistaustaisten äitien kynnys osallistua suomenkielisiin kerhoihin voi olla korkeampi. Tarve matalan kynnyksen "monikulttuurisuuskahvilalle" on edelleen olemassa.</p>	
Avainsanat sosiaaliset verkostot, vanhemmuus, sosiaalinen tuki, sosiokulttuurinen innostaminen, toiminnalliset menetelmät, maahanmuuttajat	

Field of Study Social Services, Health and Sports			
Degree Programme Degree Programme in Social Services			
Author(s) Anni Lappalainen and Sanna Turunen			
Title of Thesis An international mother and child group giving support for parenthood			
Date	16.11.2014	Pages/Appendices	41/5
Supervisor(s) Kristiina Kukkonen			
Client Organisation /Partners Upper Savo Mother and Child Home and Shelter Association			
<p>Abstract</p> <p>An international mother and child group was organized as part of this thesis. The group assembled six times in fall 2013. The purpose of this thesis was to develop activities for multicultural families together with Upper Savo Mother and Child Home and Shelter Association.</p> <p>The main target in this thesis was to offer a possibility to finnish and immigrant mothers to meet one another and get social support in parenthood and acculturation. The goal was also to support parenthood and improve the position of immigrant mothers in Finland by expanding their social network. According to many surveys the support which mothers get from social network relieves some of the problems immigrant mothers may experience in a new country. Social support has a great significance in parenthood because it offers parents information, rest, refreshment, friendships, and support in parenthood and one's own personal growth. The challenges parents are facing were discussed in the group, which led to include into the thesis a perspective of early childhood education.</p> <p>Mothers were involved in the planning of the group. Activities were modified according to the goals the mothers brought forward and by observations which were made during the process. Different themes concerning parenthood were discussed. Functional methods were used to increase interaction between mothers. Meetings lasted for two hours at a time and they could have been a bit longer. Feedback was collected, which helps planning similar activities in the future. Immigrant mothers may find it difficult to participate in a group which does not take into account the lack of knowledge of finnish language skills. The need for this type of activity still exists in Iisalmi.</p>			
Keywords Social network, parenthood, social support, socio-cultural motivation, functional methods, immigrants			

SISÄLTÖ

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO	6
2	MONIKULTTUURISET PERHEET JA KOTOUTUMISEN HAASTEET	8
2.1	Maahanmuutto ja kotoutuminen	8
2.2	Maahanmuutto vanhemmuuden haasteena.....	9
2.3	Maahanmuuttajasta itäsuomalaiseksi.....	10
3	SOSIAALISEN TUEN LUONNE JA MERKITYS.....	11
3.1	Sosiaalisen tuen merkitys vanhemmuudessa	12
3.2	Sosiaalisen tuen merkitys kotoutumisessa.....	14
4	TOIMINNALLISET MENETELMÄT YHTEEN SAATTAMISEN EDISTÄJINÄ	16
4.1	Lähtökohtana sosiokulttuurinen innostaminen.....	16
4.2	Innostamisen menetelmät vuorovaikutuksen rakentajina	17
4.3	Toimivan ryhmän muodostaminen	19
4.4	Ryhmänohjaajan rooli innostamisessa	20
5	OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITTEET.....	22
6	RYHMÄTOIMINNAN KEHITTÄMISPROSESSI	24
6.1	Kehittämistarpeet.....	24
6.2	Ryhmän kokoaminen.....	25
6.3	Toiminnan kuvaus.....	26
6.4	Ryhmäläisten palaute	36
6.5	Prosessin itsearviointi	38
7	POHDINTA.....	40
	LÄHTEET	42
	LIITE 1 Mainos ryhmätoiminnasta	46
	LIITE 2 Toimintakertojen alustava suunnitelma	2
	LIITE 3 Lupalomake.....	3
	LIITE 4 Alkukartoituskysely	4
	LIITE 5 Palautelomake	5
	LIITE 5 Prosessimatriisi	6

Ihmiset, tavara ja pääoma liikkuvat enemmän ja laajemmalla alueella kuin aiemmin. Syitä maahanmuuttoon on lukuisia. Perhesuhteisiin liittyvät syyt, esimerkiksi avioliitot saavat myös ihmiset muuttamaan maasta toiseen. Osa liikkuu työn perässä maasta toiseen, köyhemmiltä alueilta tulijat jopa henkensä kaupalla. Usein muutto ei ole vapaaehtoinen, vaan ihmiset joutuvat jättämään synnyinseutunsa poliittisten levottomuuksien tai ympäristöongelmien vuoksi. Tänne tulleet ihmiset muistuttavat meitä siitä tosiasista, että maailma on muuttunut ja paluuta entiseen ei ole. Osa poliittisista ryhmittymistä Suomessa ja Euroopassa on reagoimassa lisääntyvään maahanmuuttoon sulkemalla maiden väliset rajat. Toive siitä, että ihmiset pysyisivät paikallaan ja aika pysähtyisi, on epärealistinen. Asiat, jotka tapahtuvat muualla, koskettavat pakosti myös meitä. (Keskinen, Rastas & Tuori 2009, 15–17.)

Ulkomaalaistaustaisten perheiden osuus Suomessa on kasvanut vuosina 2002–2012. Pohjois-Savossa heidän osuus on noin neljä prosenttia kaikista perheistä. (Tilastokeskus 2013a.) Kuntien, järjestöjen ja seurakuntien tarjoamat avoimet varhaiskasvatuspalvelut, kuten erilaiset perhekerhot, ovat tärkeitä hengähdyspaikkoja kotona lapsiaan hoitavalle vanhemmalle. Erilaiset vanhempien vertaisryhmät eivät välttämättä tavoita esimerkiksi maahanmuuttajia, sillä kynnyksensä osallistumiseen voi olla suuri. Mielestämme tulisi olla olemassa jokin matalan kynnyksen kohtaamispaikka, jossa heidän erityistarpeensa esimerkiksi kielitaidon suhteen otetaan huomioon.

Opinnäytetyömme toimeksiantaja on Ylä-Savon Ensi- ja Turvakotiyhdistys ry. Yhdistyksen tavoitteena on tarjota avopalveluja lapsiperheille ja tehdä ehkäisevää lastensuojelutyötä. Ehkäisevä lastensuojelu edistää ja turvaa lasten kasvu- ja kehitystä ja hyvinvointia sekä tukee vanhemmuutta (Lastensuojelulaki 2007). Ehkäisevän lastensuojelun toimintamuotoja ovat esimerkiksi erilaiset vanhempainryhmät, avoimet päiväkodit, vertaisryhmätoiminta sekä erityyppiset avoimet varhaiskasvatuspalvelut. (THL 2013.)

Ylä-Savon Ensi- ja Turvakotiyhdistys on Ensi- ja turvakotien liiton jäsen. Valtakunnallisesti toimiva liitto pyrkii tukemaan lasten kokonaisvaltaista kehitystä ja perheiden selviytymistä arjessa. (Ensi- ja Turvakotien Liitto 2014; Ylä-Savon Ensi- ja Turvakotiyhdistys 2012b, 3–4.) Yhdistyksellä on ollut jo vuosia erilaisia avopalvelutoimintoja, kuten Yökylä- ja Tapaamispaikkatoimintaa ja Moninaiset vertaisryhmätoimintaa. Tarve lapsiperheiden ennaltaehkäisevälle tuella on lisääntynyt jatkuvasti ja sen myötä on perustettu uusia työmuotoja. (Ylä-Savon Ensi- ja Turvakotiyhdistys 2012b, 4.) Palveluiden saatavuutta tulisi kehittää niin, että ne olisivat myös niiden perheiden saatavilla, jotka eivät selkeästi ole syrjäytymisvaarassa tai kuulu jollain tavalla riskiryhmään. Positiivista on, että keskustelu lastenhoitopalveluista ja niiden saatavuuden lisäämisestä on virinnyt uudestaan 1990-laman jälkeen. (Laajasalo & Salmi 2012, 174.)

Parhaiten kotoutumista edistäisi luonnollinen kanssakäyminen suomalaisväestön kanssa. Koko suomalaista yhteiskuntaa hyödyttää maahanmuuttajien kotoutumista tukeva työ. (Aden 2009, 31.) Ha-

luamme tuoda työllämme esille näkökulmaa, jonka mukaan kotoutuminen suomalaiseen yhteiskuntaan helpottuu sosiaalisten verkostojen avulla. Kotona lapsiaan hoitavilla vanhemmilla voi olla vähän tai ei lainkaan luonnollisia kontakteja kantaväestöön. Näemme tärkeänä vaikuttaa omalta osaltamme lähiympäristön asenteisiin ja mahdollistaa eri kulttuureista tulevien kohtaaminen neutraalilla maaperällä.

Monikulttuurisen ja erilaisuutta sietävän Suomen rakentamiseen tarvitaan kaikkien panosta, sillä monikulttuurisuus on osa arkea lapsille ja nuorille, ja sitä sen tulisi olla myös aikuisille. Peloton asenne erilaisten ihmisten kohtaamiseen on alku. Erilaisen, muualta tulleen ihmisen kohtaaminen pistää meidät pohtimaan omia valmiuksia kohdata kulttuurieroja. (Keskinen ym. 2009, 15–19; Matikainen, Pärnänen & Åberg 2009, 161.)

Toiminnallisena opinnäytetyönä toteutettiin kansainvälinen äiti-lapsiryhmä, jossa maahanmuuttajaäidit ja kantaväestöön kuuluvat äidit saivat vertaistukea vanhemmuuteen toisiltaan. Opinnäytetyömme tavoitteena oli tarjota mahdollisuus suomalaisille ja maahanmuuttajanaisille tavata muita äitejä ja verkostoitua, saada sosiaalista tukea vanhemmuuteen ja kotoutumiseen. Tarkoituksenamme oli parantaa maahanmuuttajanaisten ja heidän lastensa asemaa laajentamalla heidän sosiaalista verkostoaan. Olennaista ryhmän toiminnan kehittämisessä oli kohderyhmän osallistaminen toiminnan suunnitteluun.

Opinnäytetyömme tukee myös Itä-Suomen maahanmuuttostrategian tavoitteita parantaa maahanmuuttajien asemaa arjessa ottamalla heidät mukaan kolmannen sektorin toimintaan. Myönteistä vuorovaikutusta eri väestöryhmien kesken tulisi edistää ja tämä tavoite mainitaan myös kotoutumislaissa. Opinnäytetyömme aihe tukee Iisalmen kaupungin poliittisiin linjauksiin kirjattuja tavoitteita, jotka mainitaan kaupungin palvelustrategiassa: monikulttuurisuus ja asenteisiin vaikuttaminen. Opinnäytetyömme aihe palvelee perheiden tarpeita ajankohtaisuudellaan.

Teoreettisessa viitekehyksessämme olemme avanneet monikulttuuristen perheiden kohtaamia haasteita kotoutumisessa, vanhemmuuden haasteita sekä sosiaalisen tuen merkitystä haasteista selviytymiseen. Nostimme viitekehyksestä teemat, joita käsitelimme äitien kanssa eri toimintakerroilla. Lisäksi äitiys yhdistää ryhmäläisiä ja parhaimmillaan syventää kanssakäymistä, sillä lapset voivat toimia luontevana väylänä tulla tutuiksi toisten äitien kanssa.

Sosiokulttuurinen innostaminen lähtökohtana tukee toiminnallista opinnäytetyötä, jossa kehitimme kansainvälisen äiti-lapsiryhmän toimintaa vastaamaan suomalaisten ja maahanmuuttajaäitien tarpeita. Sosiokulttuurinen innostaminen antaa avaimia vuorovaikutukselle ja edistää ihmisten liittymistä yhteen (Kurki 2006, 155.) Mielestämme se sopii siten hyvin menetelmänä tälle kohderyhmälle. Viitekehyksen loppuosassa käsittelemme myös työmme lähtökohtia ja toiminnallisia menetelmiä, joiden avulla haluamme edistää verkostoitumista.

2 MONIKULTTUURISET PERHEET JA KOTOUTUMISEN HAASTEET

2.1 Maahanmuutto ja kotoutuminen

Media on uutisoinut viime vuosina maahanmuutosta ikään kuin kyseessä olisi uusi ilmiö, mitä se ei suinkaan ole. Kautta aikojen Suomeen on muuttanut ihmisiä muualta. (Keskinen ym. 2009, 18.) Maahanmuuttotilanteen kokonaisuuden hahmottaminen on tärkeää, jotta ymmärretään mistä kansainvälisessä muuttoliikkeessä on kyse. Venäläiset, virolaiset ja ruotsalaiset muodostavat Suomen suurimmat ulkomaalaisryhmät. (Matikainen ym. 2009, 159.) Suomeen muuttaneiden ihmisten elämäntilanteet vaihtelevat hyvin paljon. Suomeen tullaan tekemään töitä, avioliiton vuoksi, pakolaisena tai paluumuuttajana. Toisinaan ulkomaalainen voi asettua pysyvästi Suomeen. Henkilö, joka ei ole Suomen kansalainen, on ulkomaalainen. Tilapäisesti Suomessa oleskelevat turistit ja ulkomaalaiset opiskelijat ovat siis ulkomaalaisia. Samalla tapaa suomalaisesta tulee ulkomaalainen kun hän menee Suomen rajojen ulkopuolelle. Kaikkia pysyvästi Suomessa asuvia ulkomaalaisia kutsutaan maahanmuuttajiksi. (Räty 2002, 11.)

Lain mukaan kotoutuminen on maahanmuuttajan ja yhteiskunnan vuorovaikutteista kehitystä. Lain tarkoituksena on tukea ja edistää kotoutumista ja maahanmuuttajien osallisuutta. Kotoutumisen tavoitteena on antaa maahanmuuttajalle tietoja ja taitoja, joita hän tarvitsee selviytyäkseen yhteiskunnassa ja työelämässä, samalla kun tarjotaan mahdollisuus hänen oman kielen ja kulttuurin ylläpitämiseen. Kotouttaminen pitää sisällään viranomaisten ja muiden tahojen toimenpiteet ja palvelut, jotka edistävät ja tukevat kotoutumista. (Laki kotoutumisen edistämisestä 1 luku 1, 3 §.)

Lain tavoitteena on edistää kotoutumisen kaksisuuntaisuutta. Lain mukaan kotoutuminen edellyttää maahanmuuttajien ja kantaväestön yhteistä toimintaa. Kantaväestön asenteiden tulee muuttua ja maahanmuuttajiin tulee näin ollen sopeutua. Ylä-Savon maahanmuuttajien kotouttamisohjelmassa mainitaan, että uudistuneen lain tavoitteena on ehkäistä haavoittuvien ryhmien syrjäytymistä, kuten vammaisten, vanhusten ja vaikeassa tilanteessa elävien naisten ja lasten. (Iisalmen kaupungin www-sivu.)

On kuitenkin syytä muistaa, että ei ole olemassakaan ihmislajia nimeltä "maahanmuuttaja". Jokainen ihminen on yksilö. Kenenkään ihmisen mielipiteet eivät yksinään edusta koko kansan mielipidettä. Jokainen kaikkialla maailmassa joutuu ratkomaan elämän suuria kysymyksiä, kuten millaista elämää haluaa itselleen ja lapsilleen, mistä elämässään voi luopua ja mitä on mahdollista saavuttaa. Lähtökohdat näiden kysymysten pohtimiseen ovat aivan erilaiset maahanmuuttajalla kuin keskivertosuomalaisella. Todellinen köyhyys tai väkivaltaiset konfliktit kotimaassa aiheuttavat sen, että monilla maahanmuuttajilla elämän ratkaisuissa voi olla kyse elämästä tai kuolemasta. Näissäkin tilanteissa ihmiset tekevät täysin toisistaan poikkeavia päätöksiä oman elämänkokemuksensa ja tietämyksensä ohjaamina. (Huttunen 2009, 120; Jerman 2009, 98.)

2.2 Maahanmuutto vanhemmuuden haasteena

Monikulttuuriseksi perheeksi voidaan sanoa perhettä, jossa toinen tai molemmat vanhemmat ovat ulkomaalaistaustaisia. Monikulttuurisia perheitä yhdistää maahanmuutto ja kotoutumisen vaikutukset perheen elämään. (Vilén 2010, 19.) Perheet elävät haastavaa aikaa maahanmuuton jälkeisinä vuosina. Elämäntilanne, jossa yhteiskunnan rakenteita ja toimintaa ei tunneta ja sosiaalisia suhteita on vähän, voi vaikuttaa negatiivisesti vanhempien elämänhallintaan. Alkuvaiheessa uusi ympäristö voi tuntua torjuvalta ja kontakteja on vaikea löytää. Lapsilla syntyy luontevasti kontakteja päiväkodissa ja koulussa ja sitä kautta heidän kielitaitonsa kehittyy, mutta vanhemmilla tilanne on erilainen. Jos vanhemmat ovat eristyksissä valta yhteisön toiminnasta pitemmän aikaa, lasten kasvattaminen uudessa toimintaympäristössä on vaikeampaa. (Alitolppa-Niitamo, Moallin & Novitsky 2006, 6.)

Kulttuuriseen muutokseen liittyviä haasteita tulisi ratkaista siten, että perheen toimivuus ja perhe-elämän jatkuvuus olisi turvattu. Perhe on maahanmuuttajan luonnollinen sosiaalinen verkosto, joten se itsessään kykenee lieventämään maahanmuuton aiheuttamaa stressiä ja tukemaan uuteen kotimaahan sopeutumista. On tärkeää, että maahanmuuttajien kotoutumista tuetaan ottamalla koko perheen näkökulma huomioon. Perheet ovat valmiuksiltaan erilaisia ratkaisemaan kotoutumiseen liittyviä ongelmia. (Vilén 2010, 19.) Ilman kokemusta yhteiskunnan toiminnasta ja kosketuspintaa sosiaalisiin verkostoihin vanhemmilla ei ole ikään kuin karttaa, joka ohjaisi heitä kasvattajina. Päiväkoti ja koulu voivat odottaa vanhemmilta tiettyjä asioita, joista heillä ei ole tietoaakaan. Vanhemmuuden voimavaroja verottavat kotoutumisen tuomat haasteet ja uuden arjen hallinta. (Alitolppa-Niitamo ym. 2006, 6.)

Maahanmuuttajanaisten kotoutuminen Suomeen ei välttämättä tapahdu nopeasti heilläkään, joilla on suomalainen puoliso. Esimerkiksi lastenhoidon järjestämisen on tutkittu jäävän pääosin kieltä taitamattoman maahanmuuttajan vastuulle. Usein suomalainen mieskään ei tiedä tai ei ota selvää, mistä perhe saisi juuri heidän perheelleen parhaiten soveltuvat päivähoitopalvelut. Miesten passiivisuudella lasten hoidon järjestämisessä voi olla vaikutusta naisen asemaan työmarkkinoilla, koulutautumiseen, ja ylipäätään kotoutumiseen yhteiskuntaan. (Zechner 2007, 252.)

Ihmisen psyykkiseen hyvinvointiin ja jaksamiseen vaikuttaa merkittäväällä tavalla vuorovaikutus muiden ihmisten kanssa. Muiden kanssa vuorovaikutuksessa vanhempi saa tietoa, tukea ja tunteen yhteenkuuluvuudesta. Mikäli tietoa, tukea eikä kontakteja muihin ihmisiin ole, vanhempi voi tehdä tahattomasti ratkaisuja jotka voivat vaikuttaa kielteisesti koko perheen hyvinvointiin. Ratkaisut voivat johtaa pahimmillaan syrjäytymiseen yhteiskunnasta. (Alitolppa-Niitamo ym. 2006, 6–7.)

Vanhempien on tärkeää saada tukea ja ohjausta ennaltaehkäisevästi kotoutumisvaiheessa. He tarvitsevat tietoa lasten kasvatuksesta ja yhteiskunnan palveluista ja heille olisi hyödyllistä saada jakaa kokemuksiaan muiden vanhempien kanssa, jotka ovat samassa tilanteessa. Vertaistuenryhmissä voi syntyä uusia kontakteja, jotka tukevat perheen hyvinvointia. Vertaistuenryhmissä voidaan vahvistaa vanhemmuutta tässä haasteellisessa elämäntilanteessa. (Alitolppa-Niitamo ym. 2006, 7.)

2.3 Maahanmuuttajasta itäsuomalaiseksi

Itä-Suomen maahanmuuttostrategiassa todetaan maahanmuuttajien jäävän Itä-Suomessa usein valtaväestöstä erilleen arkipäiväisessä vuorovaikutuksessa, koska heidät nähdään omana, erillisenä ryhmänä. Heidän erilaisuutensa korostaminen pitää yllä ajatusta, jossa muualta muuttaneet loke- roituvat omaksi joukokseen. Se, että asukkaat jaetaan muualta muuttaneisiin ja kantaväestöön kuu- luviksi, pitää yllä rasistista ja stereotyyppistä ajattelua ja vieraan pelkoa. Maahanmuuttajan lapset nähdään aina ensisijaisesti maahanmuuttajana, vaikka he olisivat asuneet pitkäänkin Suomessa. Heidän tulee voida elää tavallisen itäsuomalaisen elämää olematta aina pelkässä maahanmuuttajan roolissa. (Mattsson & Kivilä 2012, 30.)

Mattsson ja Kivilä (2012, 32) toteavat, että kolmannen sektorin toimijoiden resurssia maahanmuut- toasioissa tulee hyödyntää jatkossa tehokkaammin. Maahanmuuttajilla voi olla monenlaisia mahdolli- suuksia osallistua yhteiskunnan toimintaan kolmannen sektorin kautta. Kolmas sektori voi yhdessä viranomaisten kanssa olla edistämässä kantaväestön ja maahanmuuttajien myönteisiä kohtaamisia järjestämällä yhteistä vapaa-ajan toimintaa. Yhteistoimintaa voidaan luoda esimerkiksi taiteen, kult- tuurin ja liikunnan keinoin, mikä taas mahdollistaa maahanmuuttajien osallisuuden ja vuorovaikutuk- sen maahanmuuttajien ja kantaväestön välillä.

Ihminen tarvitsee sosiaalisia suhteita kiinnittyäkseen lähiympäristöönsä ja niihin yhteisöihin, joihin hän haluaa kuulua. Suhteet ovat elementti, joita ilman ei ole tunnetta yhteisöön kuulumisesta. Vuo- rovaikutuksen aikaansaaminen tarvitsee yhdessä tekemistä ja olemista. Samankaltaisessa elämänti- lanteessa olevien saattaminen yhteen voi olla jo riittävä panostus. Ihmisten toisiinsa tutustumista voidaan koettaa edistää, mutta lopulta osallistujat päättävät itse, kenen kanssa haluavat tutustua lähemmin. Osalle samalla paikkakunnalla koko elämänsä asuneista tai paljon kotona aikaa viettävistä on tärkeää pelkästään se, että erilaisissa ryhmätoiminnoissa näkee uusia ihmisiä. Vaihteleva elinpiiri taas kartuttaa sosiaalista verkostoa ja tekee siitä monipuolisen ja jatkuvasti uusiutuvan. Säännölliset tapaamiset ovat kuitenkin sosiaalisten suhteiden kehittymisen edellytys. Suhteet voivat jäädä pelkäs- tään hyvänpäiväntuttavuuden tasolle, mutta jo se voi edistää ihmisen turvallisuuden tunnetta ja viih- tymistä paikkakunnalla. (Palonen 2009, 91–92; Röpelin 2009, 137.)

3 SOSIAALISEN TUEN LUONNE JA MERKITYS

Sosiaalinen tuki, jota perheet saavat sosiaalisista verkostoista, on tärkeä sosiaalisen pääoman lähde (Leppiman 2010, 60). Useat tutkijat viittaavat Sidney Cobbin määritelmään 1970-luvulta, kun Yhdysvalloissa otettiin käyttöön käsite "sosiaalinen tuki" perustuen hänen empiirisiin tutkimuksiinsa. Cobbin (1976, 300) mukaan sosiaalisella tuella on stressiä vähentävä vaikutus ja sitä kautta myönteisiä vaikutuksia yksilön sosiaaliseen, psyykkiseen tai fyysiseen hyvinvointiin. Alun perin hän määritteli sosiaalisen tuen olevan vuorovaikutuksen kautta välittyvää tietoa, joka johdattaa yksilön uskomaan, että hänestä välitetään ja häntä rakastetaan ja arvostetaan ja että hän on osa vastavuoroisuuteen perustuvaa verkostoa.

Tätä näkökulmaa on kuitenkin laajennettu ajan saatossa. Cohenin ja Symen (1985, 4) mukaan sosiaalista tukea voidaan luonnehtia myös selviytymisresursseiksi ja ihmissuhteista saatavaksi energiaksi. Usein resurssit ovat erilaista informaatiota tai tavaroita, jotka voivat edistää tai haitata yksilöiden hyvinvointia. Sosiaalinen tuki nähdään moniulotteisena käsitteenä. Se sisältää erilaisia tuen muotoja, joita ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa voi antaa tai ottaa vastaan, kuten emotionaalista, aineellista, tiedollista tai toiminnallista tukea. (Cohen & Syme 1985, 4; Ellonen 2008, 51; House 1981, 23.) Opinnäytetyössämme keskitymme James Housen (1981, 23) näkemykseen, jossa hän määrittelee sosiaalisen tuen tunteeksi toiselta ihmiseltä saadusta tuesta, joka ilmenee ihmisten välisenä emotionaalisen tuen, käytännön tuen, tiedollisen tuen tai arvostustuen eli vertaistuen vaihtona.

Tunne- eli emotionaalinen tuki pitää sisällään välittämisen, empatian, rakastamisen sekä ryhmään kuulumisen elementit. Myös läheisyys, luottamus tai mahdollisuus uskoutua nähdään emotionaalisenä tukena. Selviytymisessä voi auttaa käytännön apu silloin, kun materiaaliset resurssit ovat vähäiset. Sitä voi olla raha, tavara tai jotkin lähiyhteisön tai palveluorganisaation tarjoamat palvelut kuten lastenhoitoapu. Tiedollinen tuki pitää sisällään neuvoja, tietoa ja apua perheen elämäntilanteen ongelmien ratkaisemisessa. (House 1981, 23–25; Walden 2006, 57.)

Vertaistuki on yhteisöllistä ja omaehtoista tukea sellaisten ihmisten kesken, joilla on samanlainen elämäntilanne tai jokin yhdistävä elämän kriisi. Se voidaan nähdä sosiaalisen tuen yhtenä alakäsitteenä tai erityismuotona. Vertaistuki on itsearviointin ja -arvostuksen kannalta tarpeellista tietoa. Ihminen tarvitsee toisen tukea ja mahdollisuutta jakaa kokemuksia. Aina ei suvun, ystävien tai ammattihenkilöiden tuki tunnu riittävältä, koska heillä ei ole välttämättä omakohtaista kokemusta kyseisestä elämäntilanteesta. Vertaistuki voi toteutua joko yksilöllisenä tai yhteisössä. Kahden henkilön välille voi syntyä keskinäistä tukea. Myös vertaistukiryhmässä esiintyy vertaistukea, joka on yhteisöllistä, sillä ryhmä toimii kollektiivisesti yhteisten tavoitteiden suuntaisesti. Emotionaalinen, tiedollinen tuki ja käytännön apu nousevat ryhmässä voimakkaimmin esiin sosiaalisen tuen sisällöistä. (House 1981, 25; Jantunen 2010, 87; Nylund 1999, 116.)

3.1 Sosiaalisen tuen merkitys vanhemmuudessa

Vanhempien ja lasten välinen suhde on prosessi, jonka lapsen odotus synnyttää. Prosessi on jatkuvan kasvuun suostumista ja läsnäoloa lapselle ja sitä kuvataan yksilölliseksi kehitystehtäväksi; muutosprosessiksi, joka kuuluu elämänkaareen. Riittävään vanhemmuuteen tarvitaan kyky oppia ja kasvaa lapsen mukana ensihetkestä lähtien. Ymmärrys vanhempana olemisesta kasvaa arjessa myös vanhemmuutta jakaen. Vanhemmuus on vuorovaikutusta muodostuen lapsen ja vanhempien tavasta viestiä emotionaalisesti ja fyysisesti lapsen kanssa ja toimia eri rooleissa lapsen tarpeiden mukaisesti. Se on tahtoa olla lapsen käytettävissä tunnistaen hänen viestejään ja tunteitaan ja vastata niihin sekä auttaa lasta tunteiden tunnistamisessa ja niiden säätelyssä. Vanhempi ottaa lapsen huomioon ja huolehtii hänestä. (Rönkkö & Rytönen 2010, 124; Scmitt 298, 314, 317, 324; Tapio ym. 2010, 131.)

Haasteita vanhemmuudelle sekä vauvaperheessä että leikki-ikäisen lapsen perheen arjessa on monenlaisia. Kun perheeseen syntyy uusi vauva, muuttaa arki muotoaan ensimmäisen vuoden aikana ja jatkuu sen jälkeenkin. Pienen vauvan rytmi ei ole alussa selkeää. Vauvan tarpeet vaativat tyydyttämistä usein ja jatkuvaa läsnäoloa. Syli, lohtu ja ravinto eivät voi odottaa. Pikkulapsiperheen elämä voi olla välillä rankkaa ja väsyttävääkin, sillä katkonaiset unet ja unen määrä vaikuttaa arjen laatuun. Tunteiden kirjo vaihtelee laidasta laitaan ja voi tulla esiin voimakkaana väsymyksen vuoksi. Samanaikaisesti lapsi tarvitsee jatkuvaa apua tunteiden säätelyyn, koska vasta opettelee ilmaistamaan itseään. Haasteet vastata vauvan tarpeisiin kasvavat, kun lapsimäärä kasvaa. (Laajasalo & Salmi 2013, 64, 68, 88–89, 94–95.)

Riittävän hyvä vanhemmuus ei ole kuitenkaan täydellistä vanhemmuutta. Se on myös pettymysten ja turhautumisten tuottamista lapselle. Leikki-ikäinen tarvitsee aikuisilta aikuisuutta ja sitä, että kaikessa ei anneta hänelle periksi. Rajojen asettaminen on lapselle tärkeää, jotta hän alkaa omaloitteisesti noudattaa vanhempiensa ja sosiaalisen ympäristön sääntöjä. Samalla hän oppii asioita itsestään. Vanhemman oma hyvinvointi auttaa siinä, että vanhempi jaksaa olla johdonmukainen ja pitää kiinni selkeistä ohjeista. Vanhemmuus luo merkitystä elämään ja antaa paljon, mutta samalla on tärkeää huolehtia myös itsestään ja omista tarpeista, sillä se hyödyttää myös lasta. (Honoré 2010, 231; Laajasalo & Salmi 2013, 95; Tapio ym. 2010, 130.)

Haasteita arkeen asettaa myös jatkuva työn ja perheen välillä tasapainoilu. Arki muodostuu eri toimintaympäristöjen ja niiden sosiaalisten suhteiden, olemisen, lähtemisen ja tulemisen jatkumoista. Toimivien rutiinien ja niiden uudelleen muodostaminen on osa sitä. Jokainen yksilö muodostaa arjestaan omien kokemusten yhtälön. Jos arki ei suju, se vaarantaa ihmisen jaksamisen. (Järvinen, Lankinen, Taajamo, Veistilä & Virolainen 2012, 127.) Vanhempien tulee taata riittävä vanhemmuus lapsilleen jatkuvan epävarmuuden ja taloudellisten paineiden alla. Riittävän hyvän vanhemmuuden tunnusmerkit: turvallisuus, ennustettavuus, jatkuvuus ja vastuullisuus ovat koetuksella kun yhteiskunnan työ- ja talouselämän vaatimukset eivät tue näitä arvoja. (Scmitt 2003, 320.)

Vanhemmuus ja parisuhdeonnan saavuttaminen vaatii työtä. Vaikka arjen kiireiden keskellä äidit ja isät valittavat parisuhteestaan, tuoreiden tutkimustulosten valossa suomalaisten lapsiperheiden vanhempien tyytyväisyys parisuhteeseen osoittautuu hyväksi. Malisen tutkimuksen (2011, 54) mukaan tyytyväisyys kodinhoidon ja lastenhoidon vastuiden jakautumiseen on yksi keskeisistä parisuhteen hyvinvoinnin määrittäjistä pikkulapsiperhevaiheessa. Päiväkirja-aineisto, jolla perheet kuvasivat elämänsä, korosti keskustelun ja arkisten tekemisten tärkeyttä, kuten hetkiä ruokapöydässä, lenkkipöllällä, lautapeliä parissa, jääkiekko-otteluissa tai yhdessä siivoten. Tutkimus toi esiin uuden näkökulman, jonka mukaan parisuhteen hoitaminen ei ole pelkästään aikuisten kynttiläillallisia vaan osa lasten kanssa jaettavaa arkea. Ristiriitoja aiheuttavat useimmiten kotitöiden jakautuminen, henkilökohtaiset ominaisuudet ja tavat, seksi ja vapaa-ajan vietto. Tapa, jolla ristiriitoja ratkaistaan, heijastuu myös muille elämän alueille. (Laajasalo & Salmi 2013, 147, 173; Malinen 2011, 53–54.)

Millerin (2010, 54) mukaan vanhemmuuden tukemisella tarkoitetaan niitä toimintoja, jotka auttavat vanhempia kehittämään omia vanhemman rooliin liittyviä taitoja. Näitä toimintoja ovat muun muassa vanhempien auttaminen ja rohkaiseminen myönteisen suhteen kehittämiseksi omaan lapseensa. Vanhempi haluaa lapselleen hyvää. Sen voimavaran löytäminen ja vahvistaminen voi avata uusia toimintamahdollisuuksia vanhemmalle itselleen sekä myös lapselle. Vanhempien itsetunnon ja luottamuksen lisääminen sekä vanhempia kuormittavien huolien vähentäminen voimavaroja etsimällä tukevat myös vanhemmuutta. (Järvinen, Lankinen, Taajamo, Veistilä & Virolainen 2012, 113, 127; Tapio ym. 2010, 132.)

Ensimmäistä lastaan odottavia yhteiskunta tukee esimerkiksi neuvolan perhevalmennuksen kautta. Toisen lapsen syntymän jälkeen sosiaalisen tuen merkitys perheissä korostuu. Epävarmuutta ja riittämättömyyttä joutuvat kuitenkin kokemaan lähes kaikki vanhemmat. Parisuhteeseen, vanhemmuuteen ja esiköisen valmisteluun kaivataan enemmän sekä psyykkistä että emotionaalista tukea ja sosiaalisista verkostoista saatu tuki koetaan hyvin tärkeäksi. Myös konkreettista apua lastenhoitoon tarvitaan enemmän tutkimustiedon mukaan. (Järvinen ym. 2012, 127; Laajasalo & Salmi 2013, 173–174.)

Haarasan (2012) väitöstutkimuksessa tutkittiin vanhempainryhmiä ja sitä, mitä sosiaalista tukea vanhemmat saivat vertaisryhmästä. Tutkimuksesta kävi ilmi että vanhemmat saivat ryhmien seurauksena ystävyysuhteita, tukea vanhemmuuteen ja omaan kasvuun, lepoa ja virkistäytymistä sekä tietoa. Monille vanhemmille ryhmien merkittävin anti oli sosiaaliset kontaktit aikuisten kanssa, jopa ystävyysuhteita syntyi. Samanlainen elämäntilanne ja henkilöitä yhdistävien asioiden löytyminen edisti ystävyysuhteiden syntymistä. Vanhemmat kokivat ryhmien tarjoavan hetken hengähdystauon ja lepoa ja virkistystä lapsiperheiden arjesta, sillä kokemusten jakaminen on keskeinen osa vanhempien saamaa vertaistukea. (Haarasan 2012, 64–65.)

Vanhemmuus kasvaa vertaisryhmän myötä ja vanhemmat voivat saada konkreettisia ratkaisuja ongelmiensa ratkaisuun. Vanhemmat saavat vahvistusta ryhmien muilta jäseniltä omaan vanhemmuuteensa ja tekemiinsä valintoihin omaa tilannetta vertaamalla muiden tilanteisiin sekä refleктоimalla omia kokemuksia toisten ryhmänjäsenten kokemuksiin. Sosiaalinen tuki toimii ”puskurina” stressaa-

vissa tilanteissa ja vähentäen jopa stressaavien tilanteiden määrää kun lastenhoitoapu, neuvot ja taloudellinen apu lievittävät perheen arkipäivän taakkaa. Vanhemmat saavat ryhmistä sekä varmuutta että itseluottamusta vanhemmuuteen ja joillekin jo pelkkä tieto ryhmästä ja sen jäsenten seuraavasta tapaamisesta voi kannustaa arjessa eteenpäin. Vanhemmat pitävät tärkeänä, että ryhmissä on erilaisia vanhempia. Kokeneempien vanhempien tuki ensimmäistä lastaan hoitaville vanhemmille auttaa asioiden saattamisessa oikeisiin mittasuhteisiin. Toisilta vanhemmilta saatu kannustus ja huolenpito vahvistavat vanhemmuutta. Ryhmästä saatu sosiaalinen tuki auttaa ylläpitämään hoito- ja kasvatuskäytännöt hankalissakin tilanteissa. Emotionaalinen tuki ennustaa hyvää vanhemmuutta, kun itse saa myötäelävää tukea, on helpompi olla läsnä lapselleenkin. (Haaranen 2012, 64–65; Vilén, Leppämäki & Ekström 2008, 278.)

3.2 Sosiaalisen tuen merkitys kotoutumisessa

Maarit Lankinen on tutkinut maahanmuuttajien kokemuksia sosiaalisesta tuesta ja sosiaalisista suhteista sopeutumisessaan ja elämässään Suomessa. Lankisen (2005, 93) mukaan maahanmuuttajien tutustuminen valtaväestöön koetaan haasteellisenä tehtävänä. Suomalaisiin luodaan suhteita esimerkiksi perheenjäsenten tai työpaikan kautta. Maahanmuuttajat kokevat kontaktit tärkeiksi myös omaan etniseen yhteisöön, mutta toisistaan poikkeavat ajatusmaailmat tai erilaiset elämäntilanteet voivat olla esteenä ystäväystymiselle. Pelkkä yhteinen lähtömaa ei siis riitä syyksi ystäväystyä.

Yksilön sosiaaliset suhteet ja tukiverkostot hajoavat uuteen maahan muuttamisen seurauksena. (Lankinen 2006, 20.) Ystävyysuhteet paikallisiin on olennaisinta uusien kulttuuristen taitojen oppimisessa, mutta osa maahanmuuttajista ei juuri ole tekemisissä heidän kanssaan (Searle & Ward 1990, Lankisen 2006, 12 mukaan). Paikallisiin ihmisiin samaistumisella on yhteys parempaan sosio-kulttuuriseen sopeutumiseen ja vähäisempiin sosiaalisiin ongelmiin (Ward & Dana-Reuba 1999, Lankisen 2006, 12 mukaan).

Ryhmässä vanhemmat saavat jakaa ajatuksiaan ja kokemuksiaan muiden kanssa, joilla on myös kokemuksia maahanmuutosta. Omalle jaksamiselle on tärkeää huomata, ettei ole yksin ajatustensa kanssa. Parhaimmassa tapauksessa ryhmistä saatu vertaistuki jatkuu organisoidun ryhmätoiminnan jälkeenkin. (Alitolppa-Niitamo ym. 2006, 9.)

Vanhempien tärkein tehtävä uudessa maassa on valmistaa lastaan toimimaan menestyksellisesti yhteiskunnassa ja sen sosiaalisissa verkostoissa. Vanhempia voidaan auttaa vanhempainryhmässä ymmärtämään, miten maahanmuutto vaikuttaa heidän vanhemmuuteensa. Ryhmässä vanhemmat saavat tietoa tukeakseen lapsen psykososiaalista kehitystä, löytävät erilaisten palveluiden ääreen, saavat tarvittaessa ammatillista apua lapsen kasvamiseen liittyen. Vanhempien voimavarat lisääntyvät ryhmässä. Ryhmätoiminnasta eniten hyötyy kuitenkin lapsi, joka saa vanhemmiltaan erilaisia valmiuksia, ohjausta ja tukea. (Alitolppa-Niitamo ym. 2006, 12.)

Naisilla on tarve olla ja tehdä asioita yhdessä. Lisäksi sosiaalisten verkostojen löytäminen maahanmuuton jälkeen on vaikeaa monille maahanmuuttajanaisille. Useat maahanmuuttajanaiset ovat läh-

töisin yhteisöllisistä kulttuureista, joissa arjen sujuvuutta ovat olleet takaamassa naisten muodostamat sosiaaliset verkostot. (Harju-Tolppa 2004, 52, 62.) Sosiaalista tukea tarjoavat suhteet antavat ihmisille sellaista, mitä he tarvitsevat sopeutuakseen stressaaviin tilanteisiin (House, Lankisen 2006, 13 mukaan). Pelkkä vuorovaikutus toisten ihmisten kanssa ei kuitenkaan välttämättä tarjoa sosiaalista tukea (Vega 1991, Lankisen 2006, 13 mukaan). Eri vähemmistöt voivat olla sosioekonomisesti epäedullisessa asemassa, minkä takia ne ovat huonommassa tilanteessa myös sosiaalisen tuen näkökulmasta. Yhteiskunnan yleinen torjuva ilmapiiri voi estää sosiaalisesti aliarvostettujen ryhmien – kuten eri kulttuureista tulevien vähemmistöjen – toimimisen eri elämänalueilla ja niiden tarjoaman tuen saamisen. (House, Lankisen 2006, 19 mukaan.)

4 TOIMINNALLISET MENETELMÄT YHTEEN SAATTAMISEN EDISTÄJINÄ

Toiminnallisia menetelmiä, joita myös toiminnalliseksi työtavaksi kutsutaan, voi käyttää monissa yhteyksissä. Ne voivat tarjota uudenlaisen keinon asiakkaan ja työntekijän välisen yhteyden luomiseen perinteisen vuorovaikutukseen perustuvan toiminnan rinnalle. Toiminnalliset työtavat helpottavat asiakkaiden tunteiden, asenteiden ja arvojen tarkastelua ja tekevät ne entistä näkyvimmiiksi. (Mäkinen, Raatikainen, Rahikka & Saarnio 2009, 157–158.)

Kaikki tekemiseen ja toimintaan liittyvät harjoitukset, jotka pyrkivät aktivoimaan yksilön ja ryhmän toimintaa ja oppimista, ovat toiminnallisia menetelmiä. Fyysinen tekeminen tuottaa ajatuksellista toimintaa. Ihminen oppii muutenkin kuin vain tiedon jakamisen välityksellä ja valmiista malleista, ja tähän toiminnallisilla menetelmillä pyritään. Yksilöllä ja ryhmällä on kyky etsiä itse erilaisia kehittymisen polkuja, sillä on olemassa monta oikeaa tapaa käsitellä tai ratkaista asioita. (Kataja, Jaakkola & Liukkonen 2011, 30.)

Olemme rajanneet toiminnallisista menetelmistä mukaan ne, jotka soveltuivat kohderyhmällemme. Käsittelimme vanhemmuuden teemaan liittyviä asioita leikin ja musiikin kautta. Tuimme äitejä oman elämän tarinan näkyväksi tekemisessä kuvien ja korttien avulla sekä käden taitoja hyödyntäen. Huomioimme toimintaa suunnitellessamme, että ryhmässä oli mukana vauvoja sekä leikki-ikäisiä lapsia.

4.1 Lähtökohtana sosiokulttuurinen innostaminen

Sosiaalinen kasvatus on osa sosiaalipedagogiikkaa, ja sen ideana on auttaa ihmisiä löytämään paikkansa yhteiskunnassa. Innostaminen on elämän ja hengen antamista, toimintaan motivoitumista, asettumista suhteeseen sekä yhteisön ja yhteiskunnan puolesta toimimista. Innostamista voidaan kutsua pedagogiseksi liikkeeksi, joka syntyi Ranskassa toisen maailmansodan jälkeen rakentamaan yhteiskuntaa uudelleen. Vapaus, veljeys ja tasa-arvo olivat tuon yhteiskunnan ihanteita. Vasta 1960-luvulla sosiokulttuurinen innostaminen muotoutui ammatiksi vapaaehtoistyön pohjalta. Sosiokulttuurinen innostaminen pyrkii sosiaalisiin muutoksiin yksilöiden elämässä. Toiminnan tavoitteena on muuttaa yksilöiden asenteita ja ihmisten yleistä suhtautumistapaa sosiaalisten, kulttuuristen ja vapaa-ajan toimintojen välityksellä. Ihmisen arki on innostamisessa työn kohteena. (Kurki 2006, 151–152; Mäkinen ym. 2009, 114.)

Ryhmätoimintaa voidaan nimittää myös sosiaalipedagogiseksi toiminnaksi, koska sillä pyritään ennaltaehkäisemään syrjäytymistä ja saada ihmistä liittymään yhteiskunnan yhteyteen. Ihmisen ei tule passivoitua elämässään ja tyytyä mihin tahansa. Ihmisen tulee ohjata itse itseään, eikä olla muiden ohjattavissa. Yksityisten, itsekeskeisten tavoitteiden saavuttamista tärkeämpää on osallistua yhteisöjen ja yhteiskunnan elämään. (Mäkinen ym. 2009, 109, 115.)

Kurjen (2006, 152–154, 157) mukaan sosiaalista innostamista ei voi määritellä lyhyesti ja kattavasti. Se edistää ihmisten liittymistä yhteen, yhteisöllistä dialogia ja oppimista tekemällä ja kokemalla. Toiminnan luonne on vapaaehtoinen ja jokaisen osallistujan kulttuurista autonomiaa kunnioittava. Se auttaa myös identiteetin vahvistamisessa ja poistaa tukahduttamisen mekanismeja. Kuitenkin siinä on havaittavissa aina kolme ulottuvuutta, joista muodostuu kokonaisuus, jonka tavoitteena on saada ihmisiä osallistumaan oman elämänsä ja yhteisöjensä elämän aktiiviseen ja tiedostavaan rakentamiseen.

Pedagoginen, sosiaalinen ja kulttuurinen ulottuvuus kulkevat rinnakkain innostamisen rakenteissa. Pedagogisen ulottuvuuden huomio kiinnittyy ihmisen persoonaan. Siinä tavoitellaan ihmisen persoonallista kehittymistä, asenteiden muutosta, kriittisen ajattelun kehittymistä, vastuun tiedostamista ja motivoitumista. Sen sijaan sosiaalinen ulottuvuus keskittyy ryhmään ja yhteisöön. Ihmisen oma osallistuminen ja integroituminen yhteisöön ja yhteiskuntaan ohjaa prosessin kehitystä. Kulttuurisen toiminnan tavoitteena on henkilön luovuuden ja itseilmaisun kehittyminen, siinä korostuvat taiteet eri muotoineen. (Kurki 2006, 154–155.)

Sosiokulttuurinen innostaminen liittyy läheisesti sosiaalipedagogiikkaan, jolloin sitä voi todeta myös löytyvän taidelähtöisten luovien ja toiminnallisten menetelmien taustalta. Se on sekä yhteiskunnallista että yhteisöllistä toimintaa, joka vahvistuu sosiaalisessa vuoropuhelussa toisten kanssa. Innostaminen on osallistumista ja sitä palvelevat monet eri tieteiden piiristä tulevat menetelmät. Innostaminen on menetelmä sinänsä. Sopivia ovat kaikki keinot tai menetelmät, jotka antavat avaimia vuorovaikutukselle. Menetelmien tulee vastata tarpeisiin niin, että ne asettuvat dialogiin ihmisen ja hänen tarinansa kanssa sillä jos menetelmät eivät kosketa ihmistä, ne eivät saavuta mitään pysyvää. Toiminnassa tulee huomioida yhteisöllisyys, joka pyrkii innostamaan ja motivoimaan osallistujat kasvatamaan itse itseään. Ryhmään kuulumisen tunteita vahvistetaan ryhmädynamiikan avulla. (Kurki 2006, 155; Nietosvuori 139–140.)

Opinnäytetyömme lähestymistapa on sosiaalipedagoginen, josta sovellamme sosiokulttuurisen innostamisen menetelmiä. Halusimme opinnäytetyöllämme lisätä suvaitsevaisuutta siihen osallistuvien ihmisten asenteissa ja edistää ihmisten liittymistä yhteen sosiokulttuurisen innostamisen keinoin. Tarkoitus oli luoda sellaista toimintaa, joka vastaisi toimintaan osallistuvien tarpeisiin ja toiminnasta tulisi heille merkityksellistä, koska he olivat itse mukana sen kehittämisessä.

4.2 Innostamisen menetelmät vuorovaikutuksen rakentajina

Sosionomi voi käyttää hyväkseen mitä moninaisimpia työmenetelmiä, joiden juuret ovat taiteessa, kulttuurissa ja luovuudessa. Ihmisen tukeminen hänen omassa maailmassaan toteutuu näiden työmenetelmien kautta. Sosiaalinen toiminta tuo aina ihmisiä yhteen ja luovien toimintojen tavoitteena on sosiaaliseen muutokseen innostaminen. Toimintaa voidaan jaotella kasvatuksellisiin, kulttuurisiin ja taiteellisen ilmaisun aktiviteetteihin sekä sosiaaliseen ja vapaa-ajan virkistystoimintaan. Virkistyselliset aktiviteetit voivat suuntautua luontoon, liikuntaan, seikkailuun, leikkeihin ja peleihin. Työpajat, kulttuuripiirit, erilaiset seminaarit tai kurssit voivat toimia kasvatuksellisina sosiokulttuurisen in-

nostamisen keinoina. Kulttuuriset aktiviteetit voivat olla taidetapahtumia, museokäyntejä tai kulttuuriperintöä siirtäviä tapahtumia. Myös taiteellisen ilmaisun aktiviteetit ovat merkittäviä innostamisen kannalta, esimerkiksi yhteisötaide, harrastajateatteri, tanssi, musiikki ja käsityötaide tai kirjoittaminen. (Kurki 2006, 155; Nietosvuori 2008, 139–140.)

Yksi toiminnallisen menetelmän muoto on narratiivisuus. Tarinoiden kautta ihminen muodostaa oman todellisuutensa. Elämämme on täynnä pieniä ja suuria tarinoita, ja parhaimmillaan erilaiset tarinat vahvistavat ihmisen voimavaroja. Toiminnallisten menetelmien avulla on helpompi ottaa käsittelyyn asioita, joista ei muuten uskallettaisi puhua. Kun asioille annetaan eräänlainen ulkoinen ilmiasu, ne ulkoistetaan, jolloin niistä puhuminen ei loukkaa kenenkään persoonaa. Erilaiset harjoitukset luovat tilanteita, joissa näkökulma asioihin vaihtuu. Tällöin on helpompi säilyttää omat kasvosensa. Ongelmien jäsentäminen ja työstäminen helpottuu. (Kataja ym. 2011, 30,32; Mäkinen ym. 2009, 157.)

Tarinoiden virittäjänä voivat toimia erilaiset kortit, esineet tai kuvat. Mikäli halutaan virittää keskustelua jostain tietystä temasta, voi ryhmän ohjaaja poimia esiin vain ryhmän teemaan sopivat kortit. Etenkin monikulttuurisessa ympäristössä korttien sisältö kannattaa miettiä tarkkaan etukäteen, jotta ne oikealla tavalla helpottaisivat oman elämän näkyväksi tekemistä. (Miettinen 2009, 29–32, 63.) On tutkittu, että stereotyyppistä ajattelua vähentää kerronnallinen tiedonkäsittely. Se myös herättelee empaattista ajattelua. Kun ihmisten tarpeet puetaan tarinan muotoon, he ovat tavallista herkempiä auttamaan toista ihmistä. (Trzebinski & Zatorski 2005, Rönkön & Rytkösen 2010, 203 mukaan.)

Kuva vuorovaikutuksen välineenä on toimiva myös silloin, kun vuorovaikutus kielellisesti on haasteellista. Sellaiset ymmärtämisen ja kohtaamisen tavat, jotka pelkästään tiedollisin lähestymistavoin saattaisivat jäädä toteutumatta, mahdollistuvat taiteen avulla. Kuvan käyttämisessä vuorovaikutuksen tukena on se etu, että se on konkreettinen, sen avulla voi olla helpompi käydä keskustelua ja siihen voi aina palata. Kuvan avulla voi ilmaista itsensä sisäistä maailmaa muille. Toiset voivat kokea sanat pelottavina tai liian vahvoina tapoina ilmaista itseään. (Krappala & Pääjoki 2003, 131; Vilén ym. 2008, 304–305.)

Taiteellisen toiminnan avulla voidaan ehkäistä syrjäytymistä. Taidetta ja sen tuottamaa kuvaa voidaan käyttää yhteen liittymisen välineenä. Kuvaa käytettäessä vuorovaikutuksen tukena voi toiminnan teemana olla hyvä olo, omat vahvuudet tai tulevaisuus. Tavoitteena voi olla tunteiden tai pukeminen konkreettisemmiksi asioiksi tai näkyviksi joko piirtämällä, maalaamalla tai erilaisin tekniikoin. Välineiden tai menetelmien tuntemattomuus ei estä kuvataiteen käyttöä vuorovaikutuksen välineenä. Kuitenkin tavoitteena on aina asiakkaan voimaantuminen. Tulosta tärkeämpi on prosessi luomisen parissa. (Krappala & Pääjoki 2003, 131; Vilén ym. 2008, 299–302.)

Kädentaidot ovat monipuolinen yhdistelmä sekä taitoa että tietoa. Kädentaidot kasvattavat lapsen pääomaa ja parhaimmillaan kasvattavat lapsen tuntemusta itsestään. Käsitöitä ei tehdä pelkästään siksi, että saataisiin jotain konkreettista aikaan, vaan jo itse tekeminen tuottaa tyydytystä ja iloa. Käsityön valmistuminen antaa hyvää mieltä, mutta jo itse prosessi voi auttaa saavuttamaan myös jo-

tain sellaista, mikä tukee hyvää, inhimillistä elämää. Kädentaidot ja -tiedot voivat myös antaa lapselle eväitä tulevaisuuden haasteista selviytymiseen. (Karppinen 2009, 57–58.)

Musiikin avulla ihminen voi luontaisesti ilmaista itseään ja olla vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Sen myötä voidaan löytää ratkaisuja ihmissuhdeongelmiin ja sitä voidaan käyttää vuorovaikutuksellisen tukemisen välineenä tilanteissa, joissa asiakkaan verbaalinen tuottaminen on rajoittunutta. Musiikkitoiminta voi olla laulamista, improvisointia, säveltämistä, sanoittamista tai keskustelua. Siihen voidaan liittää tanssia, liikkumista, piirtämistä, maalaamista tai kuvien katselua. Liikkuminen on luonnollinen tapa olla vuorovaikutuksessa toisten kanssa. Leikki sopii myös kaiken ikäisten ihmisten aktivointiin, se herättää tunteita ja harjaannuttaa sosiaalisia taitoja. Musiikkia tukena käytettäessä on otettava huomioon, että se vetoaa aina syvällisesti tunteisiin, jopa sellaisiin, joita asiakas ei ole valmis käsittelemään työntekijän kanssa. (Kataja ym. 2011, 33; Ruokonen 2011, 62; Vilén ym. 2008 290, 292–293.)

Varhaisen vuorovaikutussuhteen rakentamista lapseen helpottaa musiikin käyttö. Musiikin eri elementit ovat mukana heti lapsen syntymästä lähtien lapsen ja häntä hoitavan aikuisen välisessä vuorovaikutussuhteessa. Musiikkia voi käyttää aivan pienenkin lapsen perushoitotilanteissa. Tutut laulut tuovat lapselle turvaa myös myöhemmässä vaiheessa. Musiikillisilla vuorovaikutustuokioilla aikuinen tukee parhaiten lapsen tunteiden ja kielen kehitystä. Nämä hetket luovat perustaa myös empatian kehitykselle, sillä niissä lapsi on jakanut häntä hoitavan aikuisen kanssa yhteisen kokemuksen. Puolen vuoden ikäistä lasta kiehtovat erilaisten äänten ja sointujen kuuntelu ja jo vuoden ikäisenä lapsi tunnistaa hänelle usein toistetun laulun. (Ruokonen 2011, 62, 64.)

Varhaiskasvatuksessa musiikillista ja kielellistä kasvatusta käytetään muun muassa avoimissa päiväkodeissa erityisesti alle 3-vuotiaiden, 3–5-vuotiaiden ja esiopetuksessa olevien lasten kanssa. Laulut luovat myös yhteisöllisiä tuokioita päiväkodin elämään, niin arkeen kuin juhlaankin. Musiikki voi olla myös ensimmäinen viestintämuoto esimerkiksi maahanmuuttajalasten parissa. Laulaminen tukee lapsen kielen oppimista. Laulaminen, lorut ja rytmiset leikit auttavat myös lapsia, joilla on odotettavissa oppimisvaikeuksia lukemaan ja kirjoittamaan opettelussa alkuopetuksen vuosina. Lapsen aivojen ja kielen kehitykseen voidaan vaikuttaa musiikillisella varhaislapsuuden kasvuympäristöllä. Musiikkia voidaan sanoa omaksi taiteenmuodokseen, mutta sillä on myös oma kielensä. Lapsen musiikillista ja kielellistä kehitystä on vaikea erotella toisistaan, sillä laulaminen voi kehittyä jopa ennen kuin lapsi alkaa tuottaa puhetta. (Ruokonen 2011, 62, 69.)

4.3 Toimivan ryhmän muodostaminen

Sosiaaliselle elämälle voi olla suuri merkitys pienellä ryhmällä. Pienet ryhmät ovat merkittäviä yhteiskunnan rakentamisen ja ylläpitämisen kannalta ja niissä voi kyteä jopa yhteiskunnallisen muutoksen siemen. (Gastil 2010, 11.) Vanhempien sitoutumista edistää jäsenten säännöllinen keskinäinen vuorovaikutus. Ryhmän kokoontuessa kerran viikossa ja osallistujien pysyessä samana toiminnan ajan ryhmästä tulee tiiviimpi, kun jäsenet tuntevat paremmin toisensa. Myös hyvä ilmapiiri ja yhteenkuuluvuuden tunne ryhmässä edistää sitoutumista ja ehkäisee osallistujien vaihtuvuutta. Ryhmien tulisi

olla kooltaan sopivia, ihannekoko on 5–7 osallistujaa. Ryhmiä tulisi järjestää mieluummin useampia, jotta ryhmistä saadut hyödyt varmistetaan vanhemmille erilaisia tarpeita sisältävissä elämänvaiheissa. (Alitolppa-Niitamo ym. 2006, 9; Haaranen 2012, 76–78.)

Ryhmä tulee nähdä rajattuna itsenäisenä kokonaisuutena, jota jokin seikka yhdistää. Ryhmän rajat ovat ryhmän jäsenten ja sen ulkopuolisten tunnistettavissa. Ryhmän olemassaolo edellyttää jonkin verran yhteistyötä ja viestintää ryhmän jäsenten kesken. Ryhmälle muodostuu oma tapansa olla yhteydessä toisiinsa. Ilman säännöllistä vuorovaikutusta toiminta on ainoastaan jonkinlainen suhdeverkosto tai sosiaalinen kokoontuminen, mutta tällöin sitä ei voida sanoa ryhmäksi. (Gastil 2010, 6–7.)

Ryhmätyöskentelyssä pyritään sosiaalialan asiakastyössä tukemaan yksilöitä ja perheitä ja tukemaan omaehtoiseen selviytymiseen yhteiskunnassa. Hedelmällinen keino muutoksen aikaansaamiseksi on nimenomaan ryhmätoiminta asiakkaiden elämään vaikuttamiseksi. Ryhmien luonteet ja kestot vaihtelevat. Toiminta voi olla pitkäkestoista tai kestää ainoastaan rajatun ajan. Suljettu ryhmä ei ota uusia jäseniä aloittamisen jälkeen, kun taas avoimessa kävijät vaihtelevat. Toiminnan tarkoitus ja ryhmän koko vaikuttavat ohjaajien määrään. Ryhmätoiminnalla voidaan tutustuttaa ihmisiä toisiinsa ja auttaa heitä toimimaan yhteistyössä. On tärkeää suunnitella etukäteen ryhmän toimintaa ja miettiä kohderyhmää ja sen tarpeita. Muutoksia tulee eteen, joten aina olisi hyvä olla mietitty jo etukäteen varasuunnitelma. (Mäkinen ym. 2009, 147; Valkeapää 2011, 12.)

Ryhmässä voidaan joko keskustella tai siinä voi olla mukana harjoituksia ja leikkejä. Ryhmän ohjaajan kuuluu selkeyttää ja täsmentää ryhmän toiminnan tavoitteita. Mikäli ryhmätoiminnan osallistujat puhuvat äidinkielenään eri kieliä, ohjaajien on tärkeää puhua selkeästi ja hyvin artikuloiden siten, että kaikilla on mahdollisuus pysyä keskustelussa mukana. Parhaimmillaan ryhmistä saadaan tukea, tietoa ja mahdollisuuksia harjoitella sosiaalisia taitoja. Usein myös ryhmien jäsenten yhteisten kokemusten käsittely on tukemassa yksilöiden elämänmuutosta. (Alitolppa-Niitamo ym. 2006, 10; Mäkinen ym. 2009, 148.)

Vertaisryhmätoiminnassa vanhemmat arvostavat tilojen tarkoituksenmukaisuutta, koska se mahdollistaa erilaisia toimintoja ryhmille. Myös tilojen toimivuus ja turvallisuus ovat tärkeitä seikkoja. Tilan tulee olla riittävän puhdas, jos vauvat konttaavat lattialla. Ryhmien sijainti keskeisellä paikalla mahdollistaa vanhempien osallistumisen. (Alitolppa-Niitamo ym. 2006, 14; Haaranen 2012, 71–74.)

4.4 Ryhmänohjaajan rooli innostamisessa

Ohjaajalta vaaditaan reaktio-, vuorovaikutus- ja toimintataitoja. Reaktiotaidoista kertoo se, että ohjaaja on kuunteleva, osoittaa empatiaa ja jakaa tietoa. Vuorovaikutustaidot näkyvät tasapuolisuutena, tukemisena ja toisaalta estämisenä tai rajoittamisena. Ne ovat ryhmätaitojen ydin ja omilla taidoillaan ohjaaja tukee vuorovaikutukseen myös ryhmää. Toimintataidoilla ohjaaja luo osallistujille tunteen ryhmään kuulumisesta ja kannustaa heitä ilmaisemaan itseään esimerkiksi vahvuuksia esiin nostamalla ja oman kokemuksen kautta. (Vilén ym. 2008, 281.) Ryhmänohjaajan rooli on olla innostaja, tuki, koordinoija ja motivoija. Puhutaan myös herkistäjästä, sillä puuduttavaa arkipäiväänsä

elävien ihmisten herättelemisen, tietoisuuden koskettaminen vaatii tiettyjen intressien herättelyä. Täytyy herättää tarve saada lisää informaatiota suhteesta ympäristöön, suhteesta historiaansa ja ympäristöönsä. Aitoa osallistumista ei synny ilman herkistymistä ja motivoitumista. Motivoitumisen perustana on se, mitä ihmiset itse tarvitsevat ja tahtovat. (Kurki 2006, 153.)

Ryhmänohjaajalta vaaditaan itseltään paljon herkkyyttä väistyä silloin syrjään, kun ihmisten voimavarat alkavat löytyä heidän käyttöönsä. Toisaalta ohjaajalta tarvitaan myös kykyä eläytyä ryhmän jäsenten ongelmaan. Innostamisessa työntekijän ja ihmisten välinen suhde on ”pedagoginen suhde”. Suhteen perustuessa dialogiin ja tasavertaiseen, autonomiaa ja persoonallista arvokkuutta kunnioittavaan tilaan, ihminen voi etsiä itse elämän suuntaansa ja tehdä omat valinnat. (Kurki 2006, 153.) Tämä vaatii meiltä herkkyyttä ja taitoa löytää luonteva, mutta ammatillinen rooli opiskelijana ja tasavertaisena äitinä. Tuomme oman elämäkokemuksemme, vertaistukemme ryhmään ja olemme samalla ohjaajina innostamassa ja virittämässä keskustelua.

Vertaisryhmän ohjaajan tulee olla hyvin perehtynyt aiheena olevaan ongelmaan ja sen taustatekijöihin. Ryhmän tavoitteista riippuu, millaisia toiminnallisia harjoitteita siinä voi käyttää. Ohjaajan tulee tuntea työvälineensä eli menetelmät, joita hän käyttää. Vertaisryhmä pyrkii saamaan aikaan asennemuutosta tiettyjä asioita kohtaan ja muutos vaatii syntyäkseen muutosta ensin yksilön asenteissa ja ryhmän tarkoituksena on olla siinä tukena. Toiminnallisten menetelmien käyttö nostattaa tunteita pintaan ja niiden käsittelyyn on hyvä olla riittävästi aikaa, tietoa ja taitoa. (Hyppönen & Linnossuo 2004, 8; Vilén ym. 2008, 273.)

5 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITTEET

Vilkan ja Airaksisen (2003, 8–9) mukaan toiminnallisen opinnäytetyön tavoitteena on ammatillisen käytännön työn ohjeistamista, opastamista, toiminnan järjestämistä ja järjeistämistä. Se voi olla esimerkiksi ammattityöhön liittyvä opas tai tapahtuman järjestäminen. Toiminnalliseen opinnäytetyöhön kuuluu toiminnallisen osuuden lisäksi opinnäytetyön raportti. Kun opinnäytetyö lähtee toiminnallisesta tiedonkäsityksestä ja tarpeesta tehdä hiljainen tieto näkyväksi, se vastaa alan tarpeisiin. Opinnäytetyömme alussa avasimme teoreettisen viitekehyksen ja loppuosasta käy ilmi toiminnallisen osuuden ratkaisut ja arviointi.

Toimeksiantajamme järjesti perhekerhotoimintaa maahanmuuttajille huhtikuusta 2012 lähtien. Savonia ammattikorkeakoulun opiskelijat organisoivat kerhon ohjelman projektiopintoihin ja toiminnasta vastuussa olevat ohjaajat vaihtuivat noin kolmen kuukauden välein. Kerho ehti kokoontua noin vuoden ajan, ja ohjaajien puuttuessa toiminta jäi tauolle keväällä 2013 (Heiskanen 2013). Jo päättyneen ryhmätoiminnan tavoitteena oli tarjota maahanmuuttajille paikka, missä voi tavata vertaisiaan ja samalla helpottaa kotoutumista yläsavolaiseen ympäristöön. Tarkoituksena oli edistää maahanmuuttajien integroitumista ja kehittää suomen kielen taitoa. Ryhmän toiminta sisälsi askartelua, yhdessä leipomista ja ruoanlaittoa. (Ylä-Savon Ensi- ja Turvakotiyhdistys 2012a, 6.)

Tuolloin ohjaajat käyttivät toiminnasta nimeä "maahanmuuttajien perhekerho", joten viittaamme aiempaan toimintaan myös käyttämällä sanaa kerho. Kerhossa kävi sekä perheellisiä että lapsettomia maahanmuuttajia sekä heidän suomalaissyntyisiä puolisoitaan. Tämä asetti haasteita toiminnan suunnitteluun, sillä toiminnan oli oltava mielekästä myös heille, joilla ei ollut omia lapsia. Lisäksi kerho oli avoin, joten osallistujamäärä ei ollut etukäteen tiedossa. Osa kävijöistä myös tuli vasta tunnin päästä alkamisajasta, jolloin toiminta keskeytyi. Vertaisuus ei toteutunut tässä ryhmässä, sillä kävijät olivat tarpeiltaan ja elämäntilanteiltaan niin erilaisia.

Opinnäytetyömme tarkoituksena oli vastata toimeksiantajan tarpeeseen kehittää maahanmuuttajille suunnattua toimintaa maahanmuuttajien perhekerhon jäätyä tauolle. Perustimme Iisalmeen kansainvälisen äiti-lapsiryhmän, joka kokoontui Perhetuvan tiloissa kuusi kertaa syksyllä 2013. Tarjosimme opinnäytetyöllämme uudenlaisen foorumin maahanmuuttajaäitien ja kantaväestöön kuuluvien äitien yhteen saattamiseksi. Ajatuksemme on, että vanhemman hyvinvoinnilla ja vanhemmuuden tukemisella on suora yhteys lapsen hyvinvointiin, sillä lapsi ei elä tyhjiössä.

Opinnäytetyömme tavoitteena oli tarjota mahdollisuus suomalaisille ja maahanmuuttajanaisille tavata muita äitejä ja verkostoitua, saada sosiaalista tukea vanhemmuuteen ja kotoutumiseen. Maahanmuuttajaäidit saivat mahdollisuuden jakaa haasteita, joita maahanmuutto on tuonut heidän vanhemmuudelleen. Tarkoituksenamme oli parantaa maahanmuuttajanaisten ja heidän lastensa asemaa laajentamalla heidän sosiaalista verkostoaan. On tutkittu että verkostoista saatava tuki helpottaa osaa heidän elämässään esiintyvistä ongelmista. (Harju-Tolppa 2004, 55.) Sosiaalisella tuella on myös suuri merkitys vanhemmuudessa, sillä se tarjoaa vanhemmille tietoa, lepoa, virkistäytymistä,

ystävyyssuhteita, sekä tukea vanhemmuuteen ja omaan kasvuun. (Haaranen 2012, 64.) Tarkastelemme vanhemmuuden haasteita sekä sosiaalisen tuen merkitystä vanhemmuuden tukemisessa, mikä tuo opinnäytetyöhömmä myös varhaiskasvatuksen näkökulman.

Ryhmätoiminta tarjosi äideille kanavan, jonka kautta he saivat jakaa asioita liittyen vanhemmuuteen muiden äitien kanssa ja löytää ryhmässä toimimisen ja luovan tekemisen avulla uutta voimaa arjessa jaksamiseen. Tuimme vanhemmuutta ryhmässä erilaisten toiminnallisten menetelmien avulla auttamalla äitejä tunnistamaan omia tarpeita ja voimavarojaan, luottamaan kykyihinsä kasvattajana ja kehittämään myönteistä suhdetta omaan lapseensa. Vähensimme myös vanhempia kuormittavia huolia virittämällä keskustelua vanhemmuuden haasteista. Ryhmän tarjoama vertaistuki voi parhaimmillaan antaa konkreettisia vastauksia vanhemmuuden haasteisiin ja toimia sosiaalisen tuen lähteenä.

Opinnäytetyömme tuotos on prosessikuvaus toiminnasta ja työskentelystä. Raportissa avaamme kehittämistoiminnan pääpiirteet, osoitamme innovatiivisuutta ja ammatillista osaamista omalla alallamme. (Salonen 2013, 25.) Opinnäytetyöraportti pohjautuu muistiinpanoihin ja opinnäytetyöpäiväkirjaan, sillä prosessi opinnäytetyön ja toiminnallisen osuuden parissa on niin pitkä, ettei muuten prosessin loppuvaiheessa muista, mitä ratkaisuja on alussa tehty. (Vilka & Airaksinen 2003, 19.) Opinnäytetyöpäiväkirja oli mukanaamme aiheanalyysistä lähtien toimien muistimme tukena. Se on väline opinnäytetyöprosessin dokumentoinnissa.

Yhteen saattamisella tarkoitimme opinnäytetyössämme sitä, että tarjosimme samankaltaisessa elämäntilanteessa eläville naisille mahdollisuuden tutustua toisiinsa. Tarjosimme tilan, kokosimme ryhmän, tarjosimme osallisuutta ja vuorovaikutusta edistävää toimintaa mutta heidän itsensä vastuulle jäi verkostoituminen.

Omat henkilökohtaiset tavoitteemme toiminnallisessa opinnäytetyössä olivat kehittää ammatillista työtettä ryhmänohjaajina ja vahvistaa ammatti-identiteettiä sosionomina. Kansainvälisen ryhmän ohjaamisella harjaannutimme omia vuorovaikutustaitojamme ja kartutimme asiakastyön osaamista. Tavoitteemme oli opetella soveltamaan erilaisia työmenetelmiä jotka vastaisivat kävijöiden elämäntilanteista nouseviin tarpeisiin ja auttaisivat keskustelun virittämisessä.

6 RYHMÄTOIMINNAN KEHITTÄMISPROSESSI

Toinen meistä oli mukana ohjaamassa kerhotoimintaa Perhetuvalla maahanmuuttajille syksyllä 2012. Kuullessamme, että toiminta on lakannut kokonaan, pohdimme mitä asialle voisi tehdä. Saimme idean jalostaa toimintamuotoa eteenpäin ja tarjota jotain mitä Iisalmessa ei vielä ollut. Halusimme tarjota paikan, jossa samankaltaisessa elämäntilanteessa olevat maahanmuuttajaäidit ja kantaväestöön kuuluvat äidit kohtaisivat toisiaan. Tilanne loi suotuisat olosuhteet käytännön toteutukselle. Kumpikin meistä näki mahdollisuuden hyödyntää omia vahvuuksiamme ja syventää osaamistamme asiasta, joka meitä kiinnosti.

Vilka ja Airaksinen (2009, 23) mainitsevat, että aiheanalyysi on toiminnallisen opinnäytetyön ensimmäinen vaihe. Aiheen tulee motivoida työn tekijää ja olla ajankohtainen sekä tulevaisuuteen luotaava, että toimeksiantajan kiinnostus herää. Ajattelimme, että toimintaa tulee markkinoida tällä kertaa eri näkökulmasta kuin ennen, jotta saamme mukaan myös suomalaisia perheitä. Ehdotimme toukokuussa 2013 Ylä-Savon Ensi- ja Turvakotiyhdistyksen avopalveluohjaajalle, että suunnittelisimme kokonaan uudenlaista toimintaa. Yhdistyksen puolesta saimme luvan kehittää toimintaa.

Pidimme Perhetuvalla avopalveluohjaajan kanssa verkostopalaverin, johon pyysimme mukaan Ylä-Savon SOTEN:n maahanmuuttoneuvojan ja sisällönohjaajamme. Työstimme ideaa eteenpäin kesän ajan perehtyen aiempaan tutkimustietoon asiasta ja rakentaen teoreettista viitekehystä toiminnan tueksi. Yhteistyössä toimeksiantajamme kanssa idea hahmottui vähitellen konkreettiseksi toiminnaksi, mitä aloimme kehittää ja markkinoida eteenpäin.

Selvitimme Iisalmen kaupungin alueella toimivia perhekerhoja ja niiden ajankohtia, jotta välttyisimme päällekkäisyyksiltä. Ajatuksenamme oli toimia asiakaslähtöisesti siten, että osallistaisimme ilmoittautuneet äidit sopimaan kerhon ajankohdasta. Olimme valmiita joustamaan omista aikatauluistamme, jotta pääsisimme tärkeimpään tavoitteeseemme, eli tarjoamaan mahdollisuuden suomalaisille ja maahanmuuttajanaisille tavata muita äitejä ja verkostoitua.

Yhdistyksen avopalveluohjaaja on ollut koko prosessin ajan taustatukenamme ja olemme konsultoineet häntä tarvittaessa. Budjetoimme kahvitarjoilu- ja materiaalivaroiksi noin 200 e, joten käytösämme oli noin 33 e/kerta. Tämä kattoi hyvin äiti-lapsiryhmän kulut, kuten askartelumateriaalit sekä kahvitarjoilua varten hankitut ruoat. Saimme käyttää Perhetuvan tiloja ryhmätoimintaan.

6.1 Kehittämistarpeet

Pohdimme kehittämiseen liittyviä haasteita verkostopalaverissa viiden hengen voimin. Mahdollisista riskeistä suurin oli mielestämme uuden toiminnan liikkeelle saaminen pikkukaupungissa. Lisäksi pohdimme kävijöiden halukkuutta sitoutua toimintaan. Maahanmuuttoneuvoja kannusti suljetun ryhmän järjestämiseen, jotta äidit sitoutuvat toimintaan paremmin (Rahkema 2013). Päätimme järjestää ryhmän suljettuna myös Perhetuvan pienten tilojen vuoksi. Vertaisryhmiä järjestettäessä on hyvä

tiedostaa, että avoimelle ryhmätoiminnalle tulisi olla käytettävissä isommat tilat. Perhetuvan kaltaisessa pienessä tilassa kanssakäyminen voi olla haastavaa, mikäli osallistujia ei tunne tarpeeksi hyvin. Myös palveluverkoston sirpaleisuus sekä maahanmuuttajien tavoittaminen oli yksi haaste. Tämän vuoksi teimme alusta asti yhteistyötä maahanmuuttoneuvojan ja toimeksiantajan yhteistyökumppaneiden kanssa tavoittaaksemme mahdollisimman laajan joukon lastaan kotona hoitavia äitejä.

Maahanmuuttoneuvoja toi ideointivaiheessa esiin tarjonnan ja toiveiden kohtaamiseen liittyvät haasteet. Maahanmuuttajille suunnattua toimintaa on järjestetty paikkakunnalla aika ajoin. Osallistujia on ollut jonkin verran, mutta toisinaan kun jotain on järjestetty, osanottajia ei ole ollut. Tätä uhkaa pyrimme ennakoimaan osallistamalla äidit toiminnan suunnitteluun ja rohkaisemalla heitä tuomaan esiin omia toiveitaan.

Ryhmän sisälle syntyvien erillisryhmien syntymistä ehkäisimme ennalta toiminnan alkuvaiheessa ryhmäytymistä työstämällä. Tavoitteena oli koota yhteen äitejä, joilla oli elämässään samanlainen elämäntilanne ja vanhemmuuteen liittyvät haasteet yhdistävänä tekijänä. Pyrkimyksemmme oli, että äitien tutustuminen toisiinsa, yhteiset mielenkiinnon kohteet ja uusien näkökulmien saaminen sosio-kulttuuristen innostamisen keinoin synnyttävät dialogia ryhmäläisten välillä.

6.2 Ryhmän kokoaminen

Alkavasta ryhmästä tiedottaminen ja vanhempien kiinnostuksen herättäminen on tärkein perusta ryhmien onnistumiselle. On mietittävä tarkasti, miten ajateltu kohderyhmä parhaiten saavutetaan ja millainen tämä kohderyhmä on. Ryhmän tarkoitus ja tavoite olisi hyvä olla selkeänä esillä ryhmästä tiedotettaessa. (Alitolppa-Niitamo ym. 2006, 18.)

Pyrimme tavoittamaan ilmoituksella mahdollisimman paljon äitejä, jotka olisivat kiinnostuneita tutustumaan uusiin ihmisiin. Päätimme valita ryhmän nimeksi Kansainvälinen äiti-lapsiryhmä. Maahanmuuttoneuvojan mukaan sana ”kerho” voi myös olla tuntemattomampi käsite joillekin maahanmuuttajille (Rahkema 2013). Painotimme mainonnassa ”yhdessä toimimista kansainvälisessä äiti-lapsiryhmässä ja kiinnostaviin ihmisiin tutustumista”. Olemme havainneet, että maahanmuuttaja käsitteenä voidaan kokea leimaavana sekä maahanmuuttajien että kantaväestön keskuudessa.

Suunnittelimme mainoksen sekä suomeksi että englanniksi (liite 1). Markkinoimme toimintaamme jakamalla mainoksia viikosta 37 alkaen kaupungin julkisiin tiloihin sekä toimeksiantajan yhteistyökumppaneiden kautta paikkoihin, joissa perheet kokoontuvat. Mainostimme ryhmää myös tuntemillemme iisalmelaisille äideille. Maahanmuuttajien facebook-ryhmä oli oivallinen väline markkinoinnissa, sillä sieltä tavoitimme sekä maahanmuuttajia että suomalaisia, jotka olivat tekemisissä maahanmuuttajien kanssa.

Markkinointi onnistui hyvin, sillä maahanmuuttajaäidit kertoivat ryhmästä omissa verkostoissaan ja innostivat useita osanottajia mukaan toiminnan alussa. Pidimme alusta asti henkilökohtaisesti yhte-

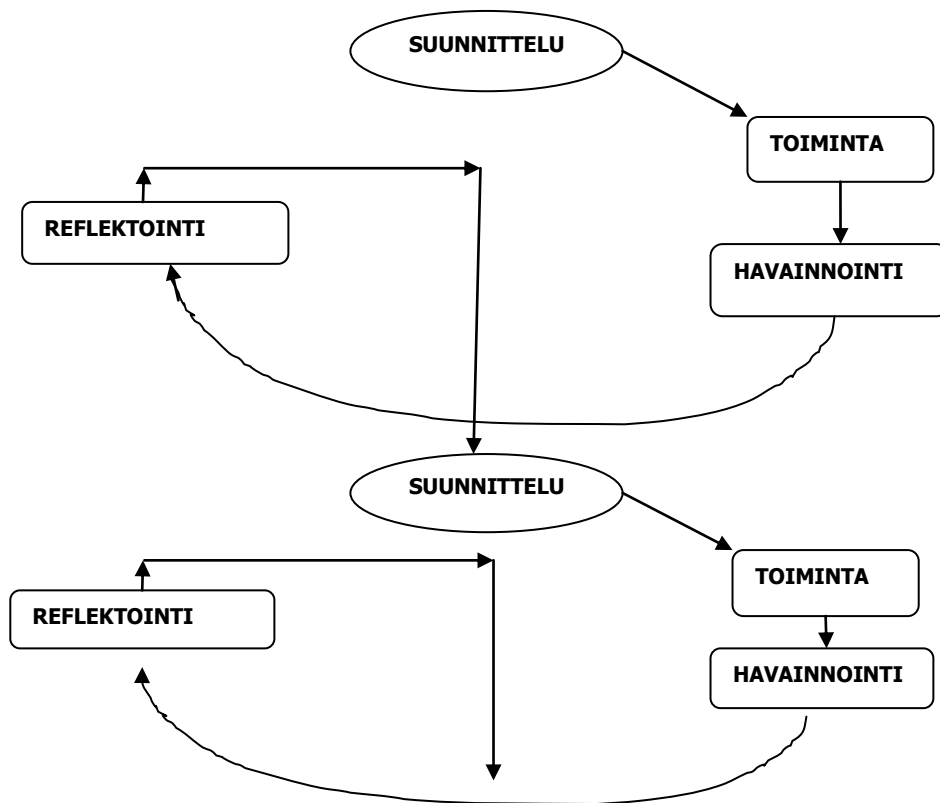
yttä toiminnasta kiinnostuneisiin äiteihin ja otimme heidän toiveensa huomioon ryhmätoiminnan ajankohdan suhteen. Heidän toiveestaan toiminnan ajankohta oli klo 17.00–19.00. Ryhmään ilmoitettiin kymmenen kansainvälisen äiti-lapsiryhmän toiminnasta kiinnostunutta äitiä, joista kolme suomalaisia, loput maahanmuuttajataustaisia.

Alitolppa-Niitamo ym. (2006, 15) ohjeistavat, että vanhempien vertaisryhmissä voi olla sylivauvoja, mutta ei mielellään leikki-ikäisiä, koska he vievät liikehtimisellään äitien huomiota pois keskustelusta. Kuitenkin nimenomaan ne vanhemmat, joilla on vähän sosiaalisia verkostoja ja sitä kautta mahdollisuutta lapsenhoitoon, hyötyisivät eniten tämänkaltaisesta ryhmätoiminnasta. Tämän vuoksi päätimme pitää kohderyhmän rajauksen äideissä ja alle kouluikäisissä lapsissa.

6.3 Toiminnan kuvaus

Toiminnallisena opinnäytetyönä toteuttamaamme Kansainvälistä äiti-lapsiryhmää voi kuvata eräänlaisena kehittämishankkeena, koska työ täyttää sen kriteerit. Kehittämishanke voi olla lähellä sosiokulttuurista työtettä, joka tapahtuu läsnä olemalla lähellä ihmistä, keskellä toimintaa ja työskentelyä. Se on osallistumista ja tämän dokumentointia. Kehittämistoimintaa voidaan hahmottaa eri tavoin. *Spiraalimalli* sisältää kehittämishankkeen kuvauksen jatkuvana syklinä ja hyödynsimme sitä opinnäytetyön pohjana. Kehittämishankkeen tehtävät; perustelu, organisointi, toteutus ja arviointi muodostavat kehän. Mallissa tärkeitä on *reflektiivisyys* ja *jatkuva arviointi*. Spiraalimallissa tunnustetaan kehittämistoiminnan inhimilliset ja sosiaaliset piirteet. (Salonen 2013, 14–15.)

Tämän mallin mukaisessa kehittämistoiminnassa tapahtuu jatkuvasti reflektointia, arviointia, paluuta, toimenpiteiden tarkentamista ja hiomista. Jo toiminnan ideointi oli suunnittelua ja ryhmän kokoaminen toimintaa, jonka toteutumisesta teimme havaintoja ja muistiinpanoja. Hahmottelimme toimintakertojen rungon (Liite 2) ja reflektoinnin kautta paransimme toimintaa seuraavaan vaiheeseen jatkuen koko prosessin ajan. Jokaista toimintakertaa edelsi suunnittelu, toiminnan aikana teimme havaintoja opinnäytetyöpäiväkirjaan ja reflektoiden paransimme toimintaa seuraavaan kertaan, mitä säilytetään, mitä muutetaan. Tämän tapaista kehittämistä voidaan kuvata spiraalimallin tapaan kuviossa 1. Salosen (2013, 14–15) mukaan spiraalimalli ohjaa inkrementalistiseen työtöteeseen, missä työskennellään pienin askelin, ja siinä ei voi suunnitella kaikkea aivan kohdalleen ennen hankkeen alkua. Asiat voivat tarkentua työskentelyn kuluessa.

KUVIO 1. Toiminnan kehittämisprosessi (mukaillen Toikko & Rantanen 2009)

Perustamamme Kansainvälinen äiti-lapsiryhmä kokoontui kerran viikossa äitien kanssa yhdessä sovittuna ajankohtana syksyn 2013 ajan suunnitelman mukaisesti kuusi kertaa ennen joulua 2013. Kehitimme toimintaa omien havaintojen ja kohderyhmän palautteen pohjalta. Havainnointi on keino saada tietoa silloin, kun tilanteet muuttuvat nopeasti ja ovat vaikeasti ennakoitavissa. Se käy myös tilanteissa, joista halutaan saada tietoa, josta ei haluta kertoa suoraan. Suurin etu on, että sen avulla voidaan saada välitöntä tietoa kohderyhmien toiminnasta niiden luonnollisissa ympäristöissä. Havainnointi näyttää sen, toimivatko ihmiset niin kuin he sanovat toimivansa. Haasteeksi voi nousta ajan puute havaintojen ylöskirjaamiselle ja se, että havainnoija saattaa häiritä todellisen tilanteen kulkua, jopa muuttaa sitä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 199–200.)

Kysyimme ryhmään osallistuvilta vanhemmilta suostumuksen käyttää heidän antamaansa palautetta osana opinnäytetyömme aineistoa. Tämän toimme esille heti toiminnan alussa ja kysyimme heiltä luvat allekirjoituksilla varustettuina korostaen sitä, että muokkaamme tunnistetiedot anonyymeiksi. Otimme valokuvia vain toiminnasta, joita olemme käyttäneet raportissa elävöittämiseen. Lupalomake on työmme liitteenä. (Liite 3)

Toiminnan suunnittelua ohjasi toimintaan ilmoittautuneiden lasten ikäjakauma, mikä oli 0–2 vuotta. Ryhmään tuli yllättäen yhden kerran yksi äiti, jonka lapsi oli 4-vuotias. Vanhemmuutta tukevan toiminnan tuli soveltua äideille, joilla oli niin sylivauvoja kuin leikki-ikäisiä. Ohjatun osuuden ajallinen pituus määräytyi lasten kehitystason ja heidän keskittymisen mukaan. Koimme tärkeänä, että ryh-

mätapaamisen rakenne pysyi joka kerralla samanlaisena, jotta lapset ja äidit kokevat olonsa turvallisiksi ja osaavat ennakoida toimintaa sen mukaan. Kokoontumisen aloitti aina yhteinen laululeikki. Siitä oli luonteva jatkaa toimintaosuuteen. Tapaaminen päättyi vapaaseen oleiluun kahvin ja teen juonnin parissa. Alun perin ajattelimme, että ohjaamme toimintakerrat vuorotellen. Ohjaamisen vastuut kuitenkin vaihtelivat tilanteen mukaan.

Aloitimme toiminnan lokakuussa 2013 viikolla 43 infotilaisuudella aamupäivällä. Ensimmäiselle ryhmätapaamiselle, jonka tavoitteena oli tutustuminen, tiedon antaminen äideille tulevasta toiminnasta sekä ryhmäläisten toiveiden selvittäminen toiminnalle, saapui yksi äiti ilman lastaan. Kaksi äitiä perui tulonsa, muut äidit eivät ilmoittaneet mitään. Tapaaminen maahanmuuttajaäidin kanssa oli kuitenkin antoisa ja informatiivinen, kun kyselimme hänen toiveitaan ja jaoimme kulttuurieroihin liittyvää tietoutta. Havaitimme, että ajan ilmaiset iltapäivä ja ilta voivat perustua jokaisella omaan kokemukseen ja tämän vuoksi saattaa myös syntyä väärinkäsityksiä.

Syynä perumisiin maahanmuuttajien taholta oli todennäköisesti aikainen ajankohta. Suomessa totuttuun perhekerho aikaan klo 10–12 vauva saattaa nukkua ja sen vuoksi lähteminen koetaan vaikeana. Myös kielikurssit ajoittuvat päiväsaikaan, minkä vuoksi äidit eivät pääse mukaan. Sitovat ilmoittautumiset voivat olla haaste maahanmuuttajien keskuudessa. Päädyimme muuttamaan kerhon ajankohdaksi torstai-illan klo 16.30–18.30, jotta tavoitteemme yhteen saattamisesta toteutuisi. Seuraava askel oli selvittää, saadaanko mukaan suomalaisia äitejä kyseiseen ajankohtaan. Tätä haastetta emme olleet osanneet etukäteen ennakoida. Onneksemme pidimme infotilaisuuden, jossa kuulumme kyseisistä seikoista.

1. toimintakerta. Kansainvälinen äiti-lapsiryhmä aloitti toiminnan virallisesti viikolla 45. Ensimmäisellä ryhmätapaamisella toimintaan osallistuivat kolme äitiä ja heidän lapsensa. Lapset olivat iältään 3 kk–2 vuotta. Yksi äideistä tuli mukaan ilman lastaan. Ensimmäinen äiti saapui paikalle klo 16.25 ja viimeinen saapui 17.00. Odotellessamme äitien saapumista paikalle tutustuimme äiteihin ja he jakoiivat äitiyden tuomia haasteita keskustelemalla meidän sekä muiden äitien kanssa. Tunnelma oli leppoisaa, eikä ketään tarvinnut rohkaista puhumaan suomea tai englantia. Itse kukin tahtoi rakentaa ymmärryksen siltaa kielimuurista huolimatta. Odotusajan ollessa pitkäkö saimme idean toiminnasta, jota voisi aloittaa jo sitä mukaa kun kävijät saapuvat paikalle.

Toimme heti toimintatuokion alussa esille, mistä kansainvälisen äiti-lapsiryhmän idea on syntynyt ja että teemme opinnäytteenä toimintaa ja tuotamme tietoa työelämälle toimintamuodosta. Äidit kokivat toimivana ryhmän aikataulun, jossa ensimmäinen tunti on ohjattua yhteistä toimintaa ja toinen tunti vapaata oleskelua ja kohtaamista muiden äitien kanssa. Tavoitteena ensimmäiselle kerralle olikin toisiin äiteihin ja lapsiin tutustuminen. Istuimme lattialla ringissä. Pyrimme synnyttämään vuorovaikutusta toiminnallisten tutustumisleikkien avulla.

Kävimme läpi nimet Pallo lentää -leikissä, jossa palloa heitellään osallistujalta toiselle. Kuka sen saa, kertoo nimensä ja lapsensa nimen. Pallo kiersi kaikkien osallistujien luona. Olimme kopioineet laulusanat etukäteen äideille valmiiksi. Hyödynsimme toisen ohjaajan kitaransoittoa ja otimme

lapsillekin lauluun mukaan rytmisoittimia. Musiikki innosti niin lapsia kuin aikuisia, joten lauloimme tutustumislaulua aikuisillekin. ”Kiva kun oot täällä” laulu oli tarttuva säveleltään ja sanat helppo oppia. Päätimme aloittaa toimintatuokiot jatkossakin samalla laululla. Näimme tärkeänä, että jokainen ryhmään mukaan tullut koki olleensa odotettu, tärkeä ja kuuluvansa siihen ja halusimme osoittaa sen musiikin keinoin.

”Millä mielellä olet” -tutustumisleikki avasi keskustelua lehtileikkeiden ja kuvien avulla. Ohjasimme äitejä valitsemaan pöydälle levitetyistä lehtileikkeistä kuvan, joka kuvaa omia ajatuksia sillä hetkellä ja kertomaan vuorotellen, millä mielellä ovat tulleet kerhoon. ”Oma polkuni” johdatti meidät kansainvälisysteemaan. Se toimi välineenä sille, että äidit saivat tehdä omaa tarinaansa näkyväksi. He näyttivät maailman kartasta toisille missä ovat asuneet ja kertoivat millaista reittiä ovat tulleet Suomeen, tähän ryhmään.

Tavoitteena ensimmäisellä kerralla oli tutustumisen lisäksi selvittää, mitä äidit odottavat ja toivovat toiminnalta. Näimme tärkeänä, että kyselylomakkeen tulisi olla nopeasti ja helposti täytettävä. Muita vaatimuksia kyselylomakkeelle oli ajatusten herättäminen ja avoimuus, jotta kysymyksiin jää varaa vastata omin sanoin. Osallistimme äidit toiminnan suunnitteluun täydennettävät lauseet -työkalulla, mikä on puolistrukturoitu kyselylomake. Työkalu on osallistava ja tähtää toiminnassa mukana olevien henkilöiden motivointiin ja sitouttamiseen (Innokylä 2014). Puolistrukturoitu kyselylomake sisältää sekä avoimia että monivalintakysymyksiä. Avoimissa kysymyksissä on esitetyn kysymyksen jälkeen tyhjä tila vastausta varten. Monivalintakysymys on muoto strukturoidun ja avoimen kysymyksen väliltä. Avointen vaihtoehtojen avulla voidaan saada esiin odottamattomia näkökulmia, joita ei tutkija ole osannut ajatella etukäteen. (Hirsjärvi ym. 2007, 185–186.)

Havaitimme, että aika ei olisi riittänyt kunnolla lomakkeen täyttämiseen. Samoin idea siitä, että kysyisimme palautetta jokaisen toimintakerran jälkeen kirjallisesti, haudattiin jo heti toiminnan alussa. Äidit, jotka tahtovat viettää hetken hengähdystauon arjen kiireistä, saivat tehdä niin. Päätimme kysyä palautetta kirjallisesti vasta lopuksi viimeisen toimintakerran jälkeen. Niin suomalaiset kuin maa-hanmuuttajaäidit toivat esille, etteivät pystyneet keskittymään kirjalliseen tuotoksen tuottamiseen nopeasti kahvinjuonnin lomassa ja paljon ääniä sisältävässä tilassa. He halusivat nauttia teensä rauhassa rupertellen. Ryhmätapaamisen lopussa kahvin ja teen parissa kuulumisten vaihto tuntui heistä luontevalta ja poistuminen siitä perheen omassa tahdissa koettiin hyvänä. Tässä meidän rooli ohjaajina oli antaa tilaa osallistujille jakaa vanhemmuuden arkea sekä tutustua omaan tahtiin. Toiselle meistä oli luontevaa hakeutua lasten kanssa lattialle ohjaamaan vapaata leikkiä leikki-ikäisille sekä tarjota varasyliä vauvoille.

Äitien toiveesta teimme täydennettävät lauseet -kyselystä sähköisen version, jonka lähetimme ensimmäisen ryhmätapaamisen jälkeen kaikille toimintaan ilmoittautuneille suomeksi ja englanniksi, kunkin toiveen huomioiden. (Liite 4) Näin he saivat rauhassa keskittyä tekstin tuottamiseen ja maa-hanmuuttajaäidit harjoitella suomen kielen kirjoittamista samalla. Osa äideistä koki helpommaksi vastata kyselyyn englanniksi.

Kyselyn tarkoituksena oli saada selville, millaisia toiveita äidit asettivat ryhmän toiminnalle. Kyselyn palautti heti ensimmäisellä kerralla kaksi äitiä. Loput kolme vastasivat sähköpostitse ja yhdelle soitimme, sillä hänen sähköposti ei ollut tuolloin tiedossamme. Hänen miehensä tulkkasi meille kyselyn vastaukset. Vastauksissa tuli esille uusiin ihmisiin tutustuminen, suomen kielen oppiminen, vertais-tuen jakaminen ja saaminen, ongelmista keskustelu yhdessä, tuen ja ratkaisujen saaminen ongelmiin, lapsen sosiaalisen taitojen kehittyminen ja mukavan ajan viettäminen yhdessä lapsen kanssa. Yksi äiti toivoi erityisesti leikkiä, laulua ja askartelua, lisäksi hän mainitsi että jonkinlaista pienimuotoista teatteriesitystä olisi hauska katsoa lapsen kanssa. Toinen äiti toivoi konserteissa ja pulkkamäessä käymistä ryhmän kanssa. Suurin osa ei toivonut mitään erityistä aktiviteettiä, vaan nimenomaan rauhallista yhdessäoloa Perhetuvalla. Yksi äiti mainitsi, ettei halua suorittaa mitään.

2. Toimintakerta. Paikalle saapui viisi äitiä lapsineen. Kaksi heistä oli ensimmäistä kertaa mukana. Olimme muuttaneet edellisestä kerrasta ryhmätapaamisen rakennetta niin, että alussa odottelun sijaan äidit pääsivät tekemään lastensa kanssa teemaan liittyvää toimintaa. Sitä mukaa kun äitejä saapui, toinen meistä ohjasi heille askartelua. Huomasimme, että ohjaamisvastuut on hyvä sopia tässä kohtaa siten, että toinen keskittyy äitien vastaanottamiseen ja toinen ohjaamaan toimintaa. Molempien tuli kuitenkin havainnoida, missä kulloinkin ohjausta tarvitaan, ettei toiminta päässyt pysähtymään.

”Äidin ja lapsen kädet” -maalaus aloitti prosessimaisen työskentelyn, jota oli tarkoitus myöhemmillä kerroilla työstää unelmakartaksi. Äidit maalasivat vesivärillä kuvan omasta ja lapsen kädestä. Työn tavoitteena oli vahvistaa myönteistä suhdetta omaan lapseen ja herätellä äitejä pohtimaan omia unelmia. Pyysimme samalla äitejä miettimään omalta kohdaltaan, mitä näillä käsillä **on tehty** ja mitä toivoisit lapsen käsillä **tehtävän**. Unelmien työstämisen tarkoituksena oli herättää ajatuksia siitä, miten vanhemman toiminta vaikuttaa myös lapsen tulevaisuuteen. Kuvassa 1 äitien ja lasten tuotokset on koottu yhteen. Maalaus sai aikaan keskustelua äitien välillä. Tuotos oli selkeästi merkityksellinen heille. He olisivat halunneet vesiväriä mukaansa. Kuvat jäivät Perhetuvalle seuraavaa kertaa varten.

KUVA 1. Äiti-lapsiryhmän maalauksia. Äidit maalasivat vesivärillä oman ja lapsensa käden. (Lappalainen 2013.)

Haasteeksi porrastetussa toiminnassa muodostui ohjaamisen selkeys. Kaikille oli tärkeää antaa samat yksityiskohtaiset ohjeet. Ohjeistuksen antaminen ymmärrettävällä suomeksi ja englanniksi oli yllättävän haastavaa. Tämä nousi esiin ryhmätapaamisten myöhemmässäkin vaiheessa. Valmis malli pöydällä ohjaajan käden kuvasta antoi vinkkiä, mitä tehdään. Mallittaminen toimi yhtenä keinona, kun sanat eivät riittäneet luomaan yhteisymmärrystä. Useimmat äideistä tarvitsivat rohkaisua ”sotkemisessä” ja myös apua maalauksessa esimerkiksi vauvan käsien pesemisessä tai sylittelemisessä. Tämä vei ohjaajan huomion. Toimintapisteillä, joissa ohjaaja ei ollut koko ajan läsnä, olisi ollut hyvä olla kirjalliset ohjeet, joiden avulla äidit olisivat päässeet itsenäisesti työskentelemään ohjaajan puuttuessa. Kaikki äidit saivat työt tehtyä lastensa kanssa, mutta touhun lomassa jäi joillekin äideistä kertomatta, mihin työtä jatkossa käytetään.

Maalaaminen oli mieluisaa puuhaa ja leikki-ikäisetkin saivat tehdä oman käsimaalauksen ja annoimme heille luvan jatkaa toimintaa vapaasti vielä äitien siirtyessä vauvoineen toimintatuokiolle. Haasteita toiminnan suunnittelulle asetti lasten ikäjakauma. Kehitettävää seuraavalle kerralle nousi mieleemme oma puuhanurkkaus samaan tilaan leikki-ikäisille, jossa he saavat välillä käydä esimerkiksi askartelemassa tai piirtämässä oman mielenkiinnon mukaan. Vauvat saivat rauhassa leikkiä lattialla.

”Itseä kuvaava tavara” -tutustumisleikki otettiin toimintahetken alkuun. Panostimme tutustumisleikkien avulla ryhmäytymiseen, koska toiminta oli vielä alussa ja paikalla uusia äitejä. Lattialle laitettiin pieniä tavaroita, joista kukin valitsi itseään kuvaavan tavarankäytön ja esitteli sen ryhmälle. Leikki-ikäiset innostuivat mukaan toimintahetkeen, mutta joillekin aikuisista tehtävä aiheutti hämmennystä. Roh-

kaisimme heitä heittäytymään ja vallan antamista hetkeksi mielikuvitukselle. Tehtävä ratkaistiin onnistuneesti ja äidit kertoivat itsestään ja lapsistaan parilla sanalla iloista pilkettä silmäkulmassaan.

Laulettuaamme alkulaulun ohjasimme äitejä pohtimaan ryhmän sääntöjä. Osa äideistä poistui välillä toiseen huoneeseen hoitamaan vauvaansa, lauloimme heillekin ja kysyimme heidän mielipidettään myös. Tällä halusimme viestittää, että ryhmätapaaminen voi edetä lasten tahtiin. Yksi äideistä ryhtyi kirjuriksi ja kirjoitti ylös teemoja, joita kielimuurista huolimatta nousi esille. Ensimmäisellä ryhmätapaamisella äidit olivat puhuneet luottamuksellisuuden tärkeydestä. Lisäksi esiin nousi juuri joustavuus, avoimuus, vapaa sana ja hyväksyntä.

”Ominaisuustorin” tehtävänä oli viritellä äitejä pohtimaan vahvuuksiaan vahvuuskorttien avulla. Ryhmäläisille jaettiin 3–4 vahvuuskorttia sattumanvaraisesti. Ryhmäläisten tehtävänä oli vaihtaa muiden ryhmäläisten kanssa kortteja keskenään niin, että saisi itselleen mahdollisimman hyvin itseä kuvaavat ominaisuudet. Kun vaihdot oli suoritettu, jokainen esitteli, millaisia ominaisuuksia itsellä on. Kaikki ominaisuudet eivät välttämättä kuvanneet itseä, jolloin ryhmäläinen voi kertoa, miltä osin ominaisuus voi kuvata häntä tai onko hän ominaisuuden vastakohta. Tehtävän tavoite oli saada aikaan keskustelua omista ominaisuuksista. Tarkoituksena oli ohjata keskustelua siihen suuntaan, että monet näistä ominaisuuksista, mitkä tulivat esille, olivat myös vahvuuksia.

Tehtävä ei mennyt juuri niin kuin olimme suunnitelleet. Ohjaamisen haasteeksi nousi tässä tehtävässä selkeä ohjeistuksen antamisen siten, että kaikki ymmärtävät. Ohjeistuksen selkeyteen vaikutti myös ryhmäläisten keskittyminen vauvojen hoitamisen lomassa. Korttien vaihtaminen unohtui ja äidit kertoivat suoraan niistä korteista, mitkä heille oli sattumanvaraisesti jaettu. Äidit löysivät korteista itsensä ja keskustelua syntyi monipuolisesti. Korteissa ei näin ollen ollut pelkkiä vahvuuksia, vaan ominaisuuksia. Tämä aiheutti joissakin äideissä keskustelun edetessä hieman hämmennystä. Ominaisuustori oli kuitenkin ajatusten virittelyä seuraavaan tehtävään, joten voimavarojen pohtiminen oli helpompaa.

Ryhmän voimavaroja voidaan kartoittaa ”voimavaraympyrän” avulla. Yhdessä voidaan miettiä, mitkä ovat toimivia asioita ryhmässä. (Hyppönen & Linnossuo 2004, 55.) Lattialle oli levitetty iso paperi, jonka keskelle oli piirretty ympyrä lukuisine säteineen. Tarkoitus oli ohjata äidit pohtimaan pienryhmissä voimavaroja äitiydessä, toisin sanoen mitkä asiat toimivat ja ohjata heitä tekemään yhdessä siitä tuotos. Ryhmä oli jo hajaantunut lattialta ringistä kuka syöttämään vauvaansa kuka leikkimään ja osa vauvoista oli väsyneitä, joten tunnelma alkoi olla hieman levoton. Näimme parhaaksi ohjata koko ryhmän kerralla pohtimaan, mitkä asiat tuovat voimaa arkeen. Kahvin tuoksun leijuessa olohuoneeseen tunnelma oli vapautunut. Äidit toivat esiin useita voimavaroja, joita toinen meistä kirjoitti ylös sitä mukaa kun niitä tuli äideille mieleen.

3. Toimintakerta. Paikalle saapui yksi äiti leikki-ikäisen lapsensa kanssa. Hän oli uusi kävijä ja päätimme toteuttaa suunnittelemamme toiminnan soveltuvin osin heidän kanssaan. Tavoitteena oli herätellä äitejä pohtimaan omia tarpeita ja lisätä vanhemman kasvatustietoisuutta. Äiti maalasi lapsensa kanssa käsimaalauksen ja työsti sen unelmakartaksi. Kuvasta 2 käy ilmi, millaisista asioista äiti

unelmoi. Puuhanurkkaus ei kiinnostanut lasta, sen sijaan hänen kiinnostuksensa leluja kohtaan auttoi meitä havaitsemaan toiminnassamme lisää kehitettävää. Vauvojen ollessa paikalla lelujen turvallisuusnäkökulma on huomioitava, eikä lelujen joukossa saa olla rikkinäisiä tai teräviä leluja.

Työvaiheisiin kuului käsimaalauksen liimaaminen kartongille ja omien unelmien nimeäminen ja kirjaaminen ”unelmakarttaan”. Lopuksi unelmakartasta sai kertoa haluamiaan asioita, kaikkea ei ollut pakko kertoa. Käsite ”unelma” ei ollutkaan niin yksinkertainen selittää ymmärrettävästi. Tämän olimme havainneet jo viime kerralla ”voimavara”-teeman kohdalla ja se nousi esiin joka kerralla. Toimintakerta oli rauhallinen ja ilmapiiri mukava ja avoin. Selvisimme suomen kielellä, molemmin puolin oli rohkeutta selvittää väärinkäsityksiä.

KUVA 2. Unelmakartta. (Lappalainen 2013.)

4. Toimintakerta. Perhetupa oli muuttamassa uusiin tiloihin, joten tämä aiheutti hieman haasteita toiminnalle. Järjestimme ohjatun toiminnan keittiön pöydälle, sillä askartelupöytä oli jo viety uuteen tilaan. Kaksi äitiä saapui paikalle lastensa kanssa. Toteutimme tuokion soveltuvien osien heidän kanssaan. Toimintakerta oli jälleen kerran rauhallinen ja ilmapiiri mukava ja avoin.

”Miellyttävä muisto tältä viikolta” toimi tutustumisleikkinä tällä kertaa, koska paikalla olevat äidit eivät olleet tavanneet toisiaan aiemmin. Pehmolelun saadessaan jokainen vuorollaan kertoi nimensä ja mitä kivaa on tehnyt lapsensa kanssa tällä viikolla. Osallistuimme ohjaajina mukaan kierrokselle, sillä olemmehan itsekkin äitejä. ”Kiva kun oot täällä” -laulu oli tullut jo kaikille tutuksi ja jatkoimme tutustumista sen avulla yhdessä rytmimunilla soittaen.

Ohjasimme saman toiminnan kuin kolmannella ryhmätapaamisella, koska edellisellä kerralla oli paikalla ollut vain yksi äiti. Kaikki äidit olivat tehneet ”Äidin ja lapsen kädet” -maalauksen, mistä ohjasimme toisen äidin jatkotyöstämiseen. Toinen äideistä oli jo työstänyt unelmakartan edellisellä ker-

ralla. Äitien keskinäiselle kohtaamiselle jäi enemmän aikaa ja he saivat jakaa äitiyteen liittyviä kokemuksia ja vanhemmuuden huolia kiireettömästi, sillä olimme lyhentäneet ohjattua osuutta ja tämä tuntui toimivan.

Jos äitejä olisi ollut ryhmätapaamisella enemmän paikalla, olisimme rauhoittaneet unelmista kertomisen aikana tilan kertomalla, että tämä tila on rauhalliseen leikkiin. Näin vauvat olisivat saaneet huoletta keliä lattialla. Käytännössä äitien oli haastavaa jo viime kerralla keskittyä keskustelemaan muiden äitien kanssa, kun leikki-ikäiset lapset vaativat aikuisen huomiota pitkästyessään. Kehitimme tämän havainnon pohjalta seuraaville kerroille toimintaa lapsille toiseen tilaan, jonne toinen meistä olisi voinut mennä lasten kanssa, mutta tähän asti emme olleet päässeet sitä kokeilemaan.

5. Toimintakerta. Halusimme mahdollistaa äideille hengähdystauon arjen kiireistä tarjoamalla heille ja heidän lapsilleen valmiin ruoan. Perhetuvan muuton vuoksi olimme kaikkiin toimintaan ilmoittautuneisiin äiteihin yhteydessä edeltävällä viikolla sähköpostitse ja tekstiviestein ja muistutimme uusiin tiloihin siirtymisestä. Kutsuimme heitä keittoruualle seuraavaan äiti-lapsiryhmään ja pyysimme olemaan meihin etukäteen yhteydessä, että tietäisimme varata tarjottavaa tarpeeksi. Valmistimme ruoan iltapäivällä etukäteen Perhetuvan uusissa tiloissa. Viidennelle ryhmätapaamiselle osallistui kaksi äitiä lastensa kanssa. Toinen heistä oli uusi kävijä, joka ei ollut alun perin ilmoittautunut mukaan toimintaan. Hän oli löytänyt ryhmän facebookista ja oli iloinen päästyään mukaan. Tarjosimme ruoan äideille ja heidän lapsilleen, sekä kahvia ja teetä jälkiruokaiksi.

Koska mukana oli taas uusia kävijöitä, katsoimme parhaaksi ottaa alkuun alkulaulun lisäksi toisen laululeikin, jonka avulla opettelimme nimiä ja tutustuimme. Toinen meistä säesti kitaralla ja jaoimme lapsillekin rytmisoittimia, joilla he saivat soittaa. ”Mitä tehdään, mitä tehdään, pikkuinen Ville” - laulun avulla osallistimme äidit leikkimään lastensa kanssa. Laulujen jälkeen leikki-ikäiset rohkaistui- vat puuhailemaan leikkihuoneessa. Vapaan leikin ohjaus leikki-ikäisille toisessa tilassa jakaantui luontevasti toiselle meistä. Tämän koimme hyvänä, sillä äidit saivat hetken aikaa keskittyä ryhmäta- paamisen teemaan, koska keskustelu oli mahdollista vauvojen viihtyessä hetken sylissä tai lattialla.

Vanhemmuuden haasteita, arjen ja parisuhteen kiemuroita lähestyimme valmiiden väittämien avulla: ”Isä käy töissä, äiti hoitaa lapset ja kodin” sekä ”Lapset lujittaa parisuhdetta”. Tavoitteena oli vähentää vanhemmuuteen liittyviä huolia. Olimme nostaneet väittämiin aiheet viitekehuksesta ja muotoil- leet niistä provosoivia lauseita, jotta ne herättäisivät keskustelua. Tarkoituksena oli ollut ohjata äidit pareittain learning cafe -tyyppiseen työskentelyyn, jota olisi lopuksi purettu ryhmässä. Käytännössä keskustelun ohjaamiseen liittyi nyt enemmän haasteita, koska paikalla oli äitejä kaksi ja he olivat toi- silleen uusia. Aluksi keskustelimme parisuhteesta, sen vastuista ja yhteisen ajan puutteesta. Äidit puhuivat enemmän minulle, eivätkä toisilleen.

Havaitsimme, että vaikka aiheet olivat ajatuksia herättäviä, ne saattoivat olla hyvin henkilökohtaisia. Avoimet kysymykset auttavat keskustelun ohjaamisessa eteenpäin. Kävi ilmi, että arjen vastuut ja- kautuvat kussakin perheessä niin kuin vanhemmat ne jakavat. Avun pyytäminen, yhteisen ajan puu- te ja tukiverkoston tärkeys nousivat esiin myös monessa kohtaa.

Lopuksi teimme mielikuvamatkan. Tavoitteena oli opetella pohtimaan, mitä itse tarvitsee. Äidit saivat hetken aikaa miettiä, mitä ottaisivat mukaan autiolle saarelle. Arjen kiireen keskellä voi olla haasteellista kuunnella omia tarpeita. Havaitimme, että on hyvä miettiä etukäteen vaihtoehtoisia tapoja selittää asioita, sillä jotkut käsitteet voivat olla maahanmuuttajille vieraita. Sen vuoksi aihetta purettiin vielä sillä, mitä itse kukin tekee, kun haluaa rentoutua.

6. Toimintakerta. Viimeisellä ryhmätapaamisella teemana olivat perinteet. Olimme kertoneet edellisellä kerralla, että joulunvietto on osa suomalaista perinnettä. Olimme etukäteen pyytäneet äitejä tuomaan ryhmään jotain syötävää, juotavaa, esineen, valokuvan tai musiikkia, mikä liittyy heidän perheen joulu- tai muihin perinteisiin. Odotimme äitejä tuoreiden torttujen ja pipareiden kera joulumusiikin soidessa taustalla. Toisella meistä oli mukana omat lapset, ja he olivat tonttuasuissa kuvausten suomalaista jouluperinnettä. Yksi äiti tuli lapsensa kanssa. Olimme suunnitelleet, että äidit saavat lapsensa kanssa muistoksi ryhmästä kangaskassin. Kassin kylkeen he saivat piirtää puun ääriiviat tussilla ja painaa perunaleimasimella lehtien kuvat. Puu symboloi sukupuuta ja oman perheen perinteitä, joista halusimme herätellä keskustelua. Tavoitteena toiminnalle oli kasvatustietoisuuden lisääminen ja myönteisen suhteen rakentaminen omaan lapseen, joten ohjasimme heitä tekemään työn yhdessä. Äiti piirsi puun ja ohjasi lastaan painamaan kangasta. Kuva 4 esittää kankaanpainannon vaiheita ja kuvasta 5 käy ilmi, miltä valmiit kassit näyttivät. Järjestimme kankaanpainannon toiseen tilaan, missä kassit saivat kuivua rauhassa ja ne silitettiin myöhemmin.

KUVAT 4 ja 5. Lapsi työn touhussa. Kangaskassien askartelua kerhossa. (Lappalainen 2013.)

Kankaanpainannon jälkeen päätimme jatkaa kahvitelulla ja maistelemalla perinneruokia, mitä olimme itse kukin tuoneet pöytään. Kuvan 6 leivonnaiset olivat varsin maistuvia perinteisiä ukrainalaisia leivoksia.

KUVA 6. Perinteisiä ukrainalaisia leivonnaisia. (Lappalainen 2013.)

Lasten siirtyessä toiseen tilaan kahvittelun jälkeen leikkimään jatkoimme keskustelua suvun perinteistä ja samalla jaoimme vanhemmuuteen liittyviä huolia. Keskustelun tarkoituksena oli lisätä kasvatustietoisuutta siitä, mitä perinteitä omalta perheeltä ja suvulta tahtoo siirtää omille lapsilleen. Voimavaraympyrä oli toisella toimintakerralla koettu toimivaksi menetelmäksi, joten ajattelimme hyödyntää sitä palautteen keräämisessä kehittämiskohdeympyrän muodossa. Koska viimeisellä toimintakerralla kävijöistä puuttui suurin osa, päätimme jalostaa ideaa palautteen keräämisestä pidemmälle.

6.4 Ryhmäläisten palaute

On mahdotonta ajatella kehittämistoimintaa, jossa ihmiset on jätetty huomiotta. Kehittämisen ja muutoksen ehdoton edellytys on kuunnella kohderyhmää, jolle palvelu tuotetaan ja ottaa kehittämisessä huomioon saatu palaute. Uuden oppimiseen, kehittymiseen ja kasvuun tarvitaan sitä, sillä ilman jatkuvaa palautteen antamista ja saamista ei säilytetä edes tasoa, jota on jo luotu, vaan taanutaan. Palautelomakkeella palaute voidaan antaa heti palvelun vastaanottamisen jälkeen. Sen etuna on edullisuus ja välittömyys. Muutoksen aikaansaaminen toiminnassa ovat yhtä kaikki riippuvaisia palautekulttuurin luonteesta ja tehokkuudesta. (Aalto 2002, 7–9; Lecklin 2006, 108–109, 141, 257; Salonen 2013, 14.)

Tavoitteiden saavuttamisen arvioinnissa on hyvä kerätä kohderyhmältä palautetta (Vilka & Airaksinen 2003, 155.) Ryhmäläisten palautteen kerääminen osoittautui haastavaksi tehtäväksi. Teimme webropol-kyselyn (liite 5), johon rakensimme monivalintakysymyksen teoreettisesta viitekehuksesta käsin, miten äidit kokivat ryhmän tukeneen vanhemmuuttaan. Asiakkailta tuleva palaute ei itsessään riitä Aallon (2006, 8) mukaan. Siitä on pystyttävä tulkitsemaan, minkä on muututtava ja miten. Vilkan ja Airaksisen (2003, 60) mukaan on tärkeää tuntea kohderyhmä, jolle kysely on osoitettu ja miettiä, että vastaaja ymmärtää kysymyksen. Avasimme vaikeat sanat käyttäen sanamuotoja, joiden oletimme olevan tuttuja äideille.

Palautekyselyn lähetimme myöhemmin sähköpostitse saatekirjeen kanssa kaikille heille, jotka olivat jättäneet yhteystietonsa. Saatekirjeessä motivoimme kävijöitä vastaamaan kertomalla kyselyn tarkoituksesta ja siitä, miten vastaajat siitä hyötyvät. Teimme kyselylomakkeen siten, että emme saa-

neet tietoomme vastaajan henkilöllisyyttä. Korostimme kyselyn nimettömyyttä myös lähettämässämme saatekirjeessä.

Emme voineet lähettää kyselyä yhdelle äidille, joka tuli yhden kerran ilman ennakoilmoittautumista, sillä meillä ei ollut hänen yhteystietojaan. Olimme tehneet kyselylomakkeen suomen kielellä ja lisäksi käännettäneet venäjäksi. Meillä ei ollut mahdollisuutta kääntää lomaketta esimerkiksi puolaksi tai ukrainaksi, joten päädyimme tähän ratkaisuun. Kyselyä suunnitellessa meiltä jäi kuitenkin huomioimatta, että yksi äiti ei puhunut kumpaakaan, ja hän ilmoitti tämän meille. Tarjosimme hänelle mahdollisuutta vastata englanniksi, mutta hän ei vastannut. Oivalsimme myöhemmin, että mikäli olisimme lähettäneet hänelle englannin kielisen kyselyn myöhemmin, vastaajan henkilöllisyys olisi paljastunut. Laitoimme vielä toisen palautuspyynnön kyselyn perään ja pyynnöstä huolimatta palautekyselyyn vastasi kaksi äitiä kymmenestä.

Palautelomakkeiden yleistyminen voi vaikuttaa siihen, että niitä ei palaudu takaisin yhtä paljon, kuin mitä on lähetetty. Lomakkeen täyttävät vain asiakkaat, jotka ovat pettyneitä tai tyytyväisiä. Lievä tyytymättömyys voi jäädä kuulematta kehittämiseen palautetta tarvitsevalta. (Lecklin 2006, 109.) Palautekyselyyn vastanneiden määrään saattoi vaikuttaa sekin, että Kansainvälisen äiti-lapsiryhmän toiminta loppui joulun alla 2013 ja äidit saivat kyselyn vasta maaliskuussa 2014.

Äitien palautteen pohjalta ryhmän toiminnassa oli sekä kehitettävää, että ennallaan säilytettäviä asioita. Palautteista kävi ilmi, että äiti-lapsiryhmä tarjosi hetken hengähdystauon arjen kiireisiin ja sen kautta sai tutustua uusiin ihmisiin. Yksi vastaaja oli kokenut, että toisilta äideiltä saatu tuki lievitti stressiä ja jaetut kokemukset vahvistivat äitiyttä. Keskusteluiden aiheet koettiin herätteleviksi.

Itselleni oli terveellistä, kun patistettiin miettimään mitä minä itse ajattelen ja haluan, kun sillä hetkellä kaiken ajatteli vain lapsen kautta.

Perhetuvan uudet tilat tarjosivat mahdollisuuden siihen, että toimintaa pystyi eriyttämään eri tiloihin. Hyödynsimme tätä viimeisillä kerroilla. Yksi vastaaja toivoi suurempia tiloja, mutta emme tiedä kuitenkaan, tarkoittiko vastaaja Perhetuvan uusia vai vanhoja tiloja. Ryhmän toiminta oli kahdella viimeisellä kerralla uusissa tiloissa ja siellä kävi käytännössä kolme äitiä. Uudet tilat jäivät osalta äideistä näkemättä. Äidit toivat palautteessaan esiin myös sen, että ryhmätoiminnassa oli jotkin asiat hyvin ja niitä kannattaa jatkossa korostaa, kuten musiikki ja kahvittelu.

Laulujen laulamista ja teenjuontia en muuttaisi.

Palautteessa toivottiin myös, että toimintakerroille voisi suunnitella lisää sellaista toimintaa, johon lapsetkin voivat osallistua. Emme tiedä, millä toimintakerralla tätä toivonut vastaaja oli mukana, koska osalle toimintakerroista suunnittelimme lasten kanssa enemmän ohjelmaa, osalle vähemmän. Palautteessaan yksi vastaajista nosti esille ohjauksen tarpeellisuuden, jota tulisi korostaa koska osa tärkeistä asioista voi jäädä pimentoon, kun ei ymmärrä mitä muut sanovat. Toivomme, että äitien palaute hyödynnettäisiin mahdollisessa toiminnan kehittämisessä jatkossa, sillä ehdimme hyödyntää sitä toiminnassamme vain osittain.

6.5 Prosessin itsearviointi

Tärkein osa toiminnallisen opinnäytetyön arviointia on tavoitteiden saavuttaminen. Usein toteutusvaiheessa tulee vastaan seikkoja, joita ei voinut toteuttaa alkuperäisen suunnitelman mukaan. On tärkeää pohtia myös, millaisiin tavoitteisiin ei päästy ja mitä tavoitteita muutettiin prosessin aikana. (Vilka & Airaksinen 2003, 155.)

Raportoimme toiminnasta saamamme aineiston pohjalta kansainvälisen äiti-lapsiryhmän toimivuutta ja arvioimme tavoitteisiin pääsemistä. Vilka ja Airaksinen (2003, 154) toteavat, että toiminnallisen opinnäytetyön arvioinnissa kiinnitetään huomio eri asioihin kuin tutkimuksellisessa opinnäytetyössä. Työn idea on ensimmäinen arvioinnin kohde, ja siihen luetaan idean kuvaus, määritellyt tavoitteet, teoreettinen viitekehys ja kohderyhmä. Raportointiosuudessa tulisi selvittää nämä seikat niin selkeästi että lukija ymmärtää heti, mihin opinnäytetyöllä on pyritty ja mitä opinnäytetyössä on tehty.

Toiminnallisessa opinnäytetyössä ei ole tarpeen analysoida kerättyä aineistoa niin tarkasti ja järjestelmällisesti kuin tutkimuksellisessa opinnäytetyössä. Aineistoa, jota on saatu toiminnasta, voidaan käyttää lähteenä. Opinnäytetyössä lähdeaineisto on päättelyn tukena ja tuo teoreettista syvyyttä vuoropuheluun käytännön kanssa. (Vilka & Airaksinen 2003, 57–58.)

Aineiston keräämisessä välineinä olivat alusta asti muistiinpanot ja opinnäytetyöpäiväkirja. Toimme prosessikuvauksessa esiin havaintomme, mitä teimme toiminnallisen osuuden edetessä. Kehitimme toimintaa jatkuvasti omien havaintojemme sekä kävijöiden palautteen pohjalta. Toimme esille työmme valmistelut, toteutuksen, tulokset sekä kehittämisehdotukset. Työn etenemisen vaiheita kuvasimme prosessimatriisissa (liite 6), josta käy aikajärjestyksessä ilmi tiedonkeruumenetelmät, dokumentointitavat, aineiston hyödyntämistavat sekä tiedon hankinnassa osallisena olleet henkilöt tai ryhmät.

Reflektion kautta arviointi oli mukana koko kehittämisprosessin ajan. On haasteellista erottaa toiminnan arviointia tässä opinnäytetyössä omaksi osakseen, koska sitä tapahtui jatkuvasti. Heti suunnittelun alussa huomasimme, että ajankohtaa tulee muuttaa. Äidit tulivat vaihtelevaan aikaan toimintaan mukaan, joten kehitimme mielekästä tekemistä odotteluajalle. Päätimme myös, ettei palautetta ole järkevää kerätä joka kerran jälkeen, sillä toiminta-aika oli muutenkin niin lyhyt. Karsimme toimintakerran ohjelmaa huomattessamme, että vähemmän on enemmän.

Leikki-ikäisten vauhdikas liikehtiminen aiheutti sen, että vauvat eivät voineet olla vapaasti lattialla, joten kehitimme heille puuhanurkkauksen. Ymmärsimme, että toiminnan ohjauksen ollessa porrastettu, tulee ohjeistus olla osin kirjallisena tai mallinnettuna valmiiksi. Samaten suunniteltua toimintatuokiota tulee tarpeen vaatiessa jatkaa seuraavalla kerralla. Toiminnan runkoa voi tilanteen mukaan muuttaa, koska teemat kulkivat joka kerralla mukana päällekkäin ja niihin on helppo palata esimerkiksi valokuvan ja käsin työstetyin esinein tai kuvin. Itse työstimme esimerkiksi äidin ja lapsen välistä vuorovaikutussuhdetta ja unelmat-teemaa joka kerralla.

Loppuvaiheen toimintakerroille huomioimme myös, että ohjausvastuussa oleva valmistautui keskustelun ohjaukseen huolellisemmin kielimuurin vuoksi. Suunnitellessa on otettava huomioon, että tehtävien ohjaamisessa menee enemmän aikaa kuin tavallisessa suomalaisessa perhekerhossa. Mielestämme teemat, joita valitsimme opinnäytetyössämme vanhemmuuden tukemiseen, olivat tarpeellisia ja herättivät hyvin keskustelua. Teemat, joita käsittelimme keskusteluissa, vaativat tarkemman avauksen kuin olimme ottaneet huomioon. Käsitteen avaus oli paikallaan joka kerta, puhuimmepa voimavaroista, tarpeista tai unelmista.

Idea kansainvälisestä äiti-lapsiryhmästä herätti kiinnostusta ja on taatusti ajankohtainen tämän päivän Iisalmessa. Mainonnassa kansainvälisyyden painottaminen maahanmuuttajuuden sijaan kannustaa tulemaan valtaväestöä mukaan toimintaan. Toiminnan loputtua osa äideistä tiedusteli, milloin toiminta saa jatkoa, koska kuusi kertaa oli niin lyhyt aika. Opinnäytetyömme toi esiin sen, että kansainvälisen äiti-lapsiryhmän toimintaa kohtaan on kiinnostusta edelleen olemassa.

7 POHDINTA

Opinnäytetyömme tavoitteena oli tarjota mahdollisuus suomalaisille ja maahanmuuttajaisille tavata muita äitejä ja verkostoitua, saada sosiaalista tukea vanhemmuuteen ja kotoutumiseen. Kansainvälinen äiti-lapsiryhmä herätti heti kiinnostusta, ja saimme useita yhteydenottoja.

Toivoimme, että olisimme saaneet kasaan kiinteän ryhmän, jossa äidit olisivat ryhmäytyneet ja voineet tutustua toisiinsa paremmin, mutta tässä emme onnistuneet. Kohderyhmänä olivat ihmiset, joiden vaihtuvat elämäntilanteet vaikuttivat jatkuvasti toimintaan. Osallistujamäärät vaihtelivat yhdestä viiteen äitiä per toimintakerta. Osa ilmoittautuneista ei päässyt tulemaan paikalle, eikä ilmoittanut perumisestaan. Pohdimme, että perumisiin saattoi vaikuttaa vuodenaika, sillä aika ennen joulua on kiireinen. Myös lasten sairastumisten takia äidit joutuivat perumaan tulonsa pitkin syksyä. Osa kävijöistä teki myös pidempiä matkoja kotimaahansa, joten sekin verotti kävijöitä.

Toisaalta matkan varrella tuli mukaan uusia äitejä, jotka eivät olleet alun perin ilmoittautuneet ryhmään. Tämä haastoi meidät ohjaajina miettimään ryhmäytymisen merkitystä aina uudestaan. Huomasimme myös, että kesken kaiken mukaan ilmoittautuneiden kävijöiden kohdalla olisi kannattanut tuoda aina esiin selkeästi ryhmän tavoitteet ja toiminnan idea, kuten se että äiti-lapsiryhmä oli äideille ja lapsille ja että kyseessä ei ollut perhekerho.

Lähdimme liikkeelle myös hiukan liian asiakaslähtöisestä näkökulmasta kysellen eri ajankohtien sopivuutta. Tässä teimme turhaa työtä, koska sillä ei ollut lopulta vaikutusta ryhmäläisten sitoutumiseen. Kokemuksemme mukaan kohderyhmän kanssa ilmoittautumiset etukäteen ei toimi suljetun ryhmän kokoamisessa. Suljettu ryhmä voisi syntyä paremminkin avoimen ryhmätoiminnan pohjalta, kun äidit ovat jo tutustuneet toisiinsa ja haluaisivat työstää jotakin asiaa vertaisryhmässä. Vanhemmuuden työstäminen vaatii ryhmän, joka on tiivis ja hyvin ryhmäytynyt. Vanhemmat voivat kokea teemat hyvinkin henkilökohtaisina ja tällöin vaati rohkeutta jakaa asioita toisten kanssa, puhumattakaan, jos ei tunne toisia ryhmäläisiä.

Henkilökohtaiset tavoitteemme ammatillisen työtteen kehittämisen ryhmäohjaajina ja sosionomin ammatti-identiteetin vahvistamisesta toteutuivat. Koemme, että ryhmätoiminnan kehittämistoiminnasta saatu kokemus laajensi osaamistamme moniammatillisesta yhteistyöstä, hyvinvoinnin tuottamisesta palvelun tuottamisen muodossa ja ymmärrystämme monikulttuurisen työn haasteellisuudesta. Kehitimme moniammatillisessa yhteistyössä palvelun, jota testasimme kokoamamme ryhmän kanssa kuusi kertaa. Jatkossa toiminnan suunnitteluun kannattaisi kutsua mukaan myös neuvolan työntekijä. Näimme sen tärkeäksi yhteistyökumppaniksi. Tarjonnan ja toiveiden kohtaamista pohtiessa neuvolasta tuleva näkemys on lähellä perheitä.

Saimme tehdä asiakastyötä käytännössä, joten ohjaustaitomme ja ennen kaikkea rohkeutemme karttuivat toiminnallisen opinnäytetyön myötä. On vaikea sanoa, onnistuimmeko lisäämään suvaitsevaisuutta ihmisten asenteissa. Voi olla, että ryhmään osallistui jo valmiiksi asenteiltaan monikulttuu-

risuuteen suvaitsevaisesti suhtautuvia ihmisiä. Olemme jättäneet jonkinlaisen idun itämään Iisalmessa, ja tiedossamme on että monikulttuurisuusryhmä on saamassa jatkoa toimeksiantajan tiloissa.

Jatkossa ryhmätoimintaa voisi kokeilla siten, että toiminta-aika olisi pidempi aika kerrallaan. Lapsille ja vanhemmille olisi kehitelty tekemistä, mutta pääpaino olisi äitien rauhallisessa olemisessa, eikä niinkään ohjatussa toiminnassa. Mikäli toimintaa jatkossa markkinoidaan ilman ikärajoja, toiminnan tulee soveltua eri-ikäisille lapsille ja se asettaa haasteita suunnittelulle. Haastavaa tämänkaltaisen ryhmän ohjauksessa on pitää ryhmän toiminta liikkeessä ja samalla keskittyä kuuntelemaan, mikäli jollain äidillä on jotain sydämellään. Sosionomin työorientaation huomioiden tulee myös ohjata asiakkaita ammattiavun piiriin ja kertoa, mistä ja keneltä saa lisätietoa.

Opinnäytetyöprosessi oli iso ponnistus kahdelta perheelliseltä opiskelijalta. Näimme kuitenkin alusta asti, että kahden tekijän panostus on vahvuus, jota meidän tulee hyödyntää. Jaoimme aihealueita osaamisemme mukaan keskenämme ja opimme sen, että yhteistyössä on voimaa. Täydensimme toistemme ajatuksia sekä työskentelytapoja ja ymmärryksemme laajeni työn edetessä. Kun ryhmän ohjaaminen herätti monenlaisia tunteita, saatoimme purkaa ajatuksiamme keskenämme ja jakaa oppimaamme heti tuoreeltaan toimintakerran jälkeen. Opinnäytetyömme luotettavuutta parantaa myös meidän molempien tekemät havainnot sekä niiden tulkinta.

LÄHTEET

- AALTO, M. 2006. *Parjaavasta kolautteesta korjaavaan palautteeseen. Palautteen antamisen ja vastaanottamisen taidot*. Helsinki: My Generation Oy.
- ADEN, S. 2009. Ikuisesti pakolaisina? Teoksessa Keskinen, S., Rastas, A., Tuori, S. (toim.) *En ole rasisti, mutta... Maahanmuutosta, monikulttuurisuudesta ja kritiikistä*. [verkkokirja] Tampere: Vastapaino & Nuorisotutkimusverkosto, 25–32. [viitattu 2.9.2014]. Saatavissa: http://www.vastapaino.fi/vp/ekirjat/en_ole_rasisti.pdf
- ALITOLPPA-NIITAMO, A., MOALLIN, M., NOVITSKY, A. 2006. *Monikulttuuriset vertaistuenryhmät. Ohjaajan opas. Ryhmämalli pikkulapsiperheiden vanhemmille*. Helsinki: Väestöliitto.
- COBB, S. 1976. *Social support as a Moderator of stress*. Psychosomatic medicine 38, 300–314.
- COHEN, S. & SYME, L. 1985. *Social support and health*. Orlando: Academic Press.
- ELLONEN, N. 2008. Kasvuyhteisö nuoren tukena: *Sosiaalisen pääoman yhteys nuorten masentuneisuuteen ja rikekäyttäytymiseen*. [verkkojulkaisu]. [viitattu: 20.9.2013]. Saatavissa: <http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/67814/978-951-44-7206-0.pdf?sequence=1>
- ENSI- JA TURVAKOTIEN LIITTO. 2014. *Liiton säännöt* [verkkodokumentti]. Ensi- ja Turvakotien liitto [viitattu 18.10.2014]. Saatavissa: <http://www.ensijaturvakotienliitto.fi/@Bin/1789038/Liiton+s%C3%A4%C3%A4nn%C3%B6t,+tarkistettu+220407.pdf>
- GASTIL, J. 2010. *The group in society*. University of Washington: SAGE Publications.
- HAARANEN, A. 2012. *Realistinen arviointi lapsiperheiden vanhempainryhmistä: muutokset perheen terveydessä ja vaikuttavuutta edistävät toiminnot*. Kuopio: Itä-Suomen yliopisto, Hoitotieteen laitos. Väitöskirja.
- HARJU-TOLPPA, M. 2004. *Monikulttuuristen naisten voimaantuminen ja sosiaaliset verkostot*. Licensaattitutkimus.
- HEISKANEN, E. 2013. Avopalveluohjaaja. Iisalmi 3.6.2013. Haastattelu.
- HIRSJÄRVI, S., REMES, P. & SAJAVAARA, P. 2007. *Tutki ja kirjoita*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- HONORÉ, C. 2010. *Perhe paineessa? Manifesti riittävän vanhemmuuden puolesta*. Keuruu: Bazar.
- HOUSE, J. 1981. *Work stress and social support*. Addison-Wesley. Reading, MA.
- HUTTUNEN, L. 2009. Mikä ihmeen maahanmuuttaja? Teoksessa Keskinen, S., Rastas, A., Tuori, S. (toim.) *En ole rasisti, mutta... Maahanmuutosta, monikulttuurisuudesta ja kritiikistä*. [verkkokirja]. Vastapaino & Nuorisotutkimusverkosto [viitattu 2.9.2014]. Saatavissa: http://www.vastapaino.fi/vp/ekirjat/en_ole_rasisti.pdf
- HYPPÖNEN, M. & LINNOSSUO, O. 2004. *Zip, zap ja boing – Leikkejä ja muita toiminnallisia menetelmiä*. Helsinki: Lasten keskus.
- INNOKYLÄ. 2104. [viitattu 19.8.2014]. Saatavissa: <https://www.innokyla.fi/web/malli260143>
- IISALMEN KAUPUNGIN WWW-SIVU. [viitattu 2.10.2013.] Saatavissa: http://www.iisalmi.fi/Suomeksi/Kaupunki-Info/Tietoa_maahanmuuttajille.iw3
- JANTUNEN, E. 2010. Vertaistuki masentuneiden osallisuuden vahvistajana. Teoksessa Laine, T., Hyväri, S. & Vuokila-Oikonen, P. (toim.) *Syrjäytymistä vastaan sosiaali- ja terveysalalla*. Helsinki : Tammi, 85–89.
- JERMAN, H. 2009. Venäläiset tulivat – Tutkija kohtaa median kuvan maahanmuuttajista. Teoksessa Keskinen, S., Rastas, A., Tuori, S. (toim.) *En ole rasisti, mutta... Maahanmuutosta, monikulttuuri-*

- suudesta ja kritiikistä*. [verkkokirja]. Vastapaino & Nuorisotutkimusverkosto [viitattu 2.9.2014]. Saatavissa: http://www.vastapaino.fi/vp/ekirjat/en_ole_rasisti.pdf
- JÄRVINEN, R., LANKINEN, A., TAAJAMO, T., VEISTILÄ, M. & VIROLAINEN, A. 2012. *Perheen parhaaksi*. Helsinki: Edita.
- KARPPINEN, S. 2009. Kädentaidot ja käsityökasvatus. Teoksessa Ruokonen, I., Rusanen, S., Välimäki, A-L. (toim.) *Taidekasvatus varhaiskasvatuksessa - Iloa, ihmettelyä ja tekemistä*. [verkkodokumentti.] [viitattu 16.10.2014.] Saatavissa: <http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/3ade1cb7-b61e-4c73-b0a8-b0305b3f927b>
- KATAJA, J., JAAKKOLA, T., LIUKKONEN, J. 2011. *Ryhmä liikkeelle! Toiminnallisia harjoituksia ryhmän kehittämiseksi*. Jyväskylä: PS-kustannus.
- KESKINEN, S., RASTAS, A. & TUORI, S. 2009. *En ole rasisti, mutta...Maahanmuutosta, monikulttuurisuudesta ja kritiikistä*. [verkkokirja]. Vastapaino & Nuorisotutkimusverkosto [viitattu 2.9.2014]. Saatavissa: http://www.vastapaino.fi/vp/ekirjat/en_ole_rasisti.pdf
- KRAPPALA, M. & PÄÄJOKI, T. 2003. Tiivistelmä. Teoksessa Krappala, M. & Pääjoki, T. (toim.). *Taide ja toiseus. Syrjästä yhteisöön*. 2. painos. Helsinki: Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus, 131–133.
- KURKI, L. 2006. Kansalainen persoonana yhteisössään. Teoksessa Kurki, L. & Nivala, E. (toim.). *Hyvä ihminen ja kunnan kansalainen. Johdatus kansalaisuuden sosiaalipedagogiikkaan*. Tampere: Tampere University Press, 115–192.
- LAAJASALO, T. & SALMI, S. 2013. *Kun kolmesta tulee neljä. Opas toisen lapsen saaville perheille*. Jyväskylä: Atena.
- LAKI KOTOUTUMISEN EDISTÄMISESTÄ L1386/2010. Finlex. Lainsäädäntö [viitattu 27.9.2013]. Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2010/20101386#Pid1915322>
- LANKINEN, M. 2005. *Maahanmuuttajien kokemuksia sosiaalisesta tuesta ja sosiaalisista suhteista sopeutumisessaan ja elämässään Suomessa*. Helsinki: Helsingin yliopisto. Sosiaalipsykologian laitos. Pro gradu.
- LASTENSUOJELULAKI L 13.4.2007/417. Finlex. Lainsäädäntö [viitattu 10.9.2013]. Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417#L1P3a>
- LECKLIN, O. 2006. *Laatu yrityksen menestystekijänä*. Helsinki: Talentum.
- LEPPIMAN, A. 2010. *Arjen elämyksiä: leiri- ja elämispohjainen Arkipäivät-perhepalvelu sosiaalisen kokemuksen tuottajana*. Rovaniemi: Lapin yliopisto.
- MALINEN, K. 2011. *Parisuhde pikkulapsiperheessä*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Väitöskirja.
- MATIKAINEN, J., PÄRNÄNEN, O. & ÅBERG, L-K. 2009. *En ole rasisti, mutta... Maahanmuutosta, monikulttuurisuudesta ja kritiikistä* [verkkokirja]. Vastapaino & Nuorisotutkimusverkosto [viitattu 2.9.2014]. Saatavissa: http://www.vastapaino.fi/vp/ekirjat/en_ole_rasisti.pdf
- MATTSSON, L. & KIVILÄ, N. 2012. *Kansainvälinen Itä-Suomi – Itä-Suomen maahanmuuttostrategia 2017, Pohjois-Savo, Etelä-Savo ja Pohjois-Karjala* [verkkojulkaisu]. Pohjois-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus [viitattu 28.8.2013]. Saatavissa: http://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/78910/Elinvoimaa_7_2012.pdf?sequence=3
- MIETTINEN, 2009. Teoksessa Miettinen, H. (toim.) *Iloa ja voimaa tarinoimalla*. Helsinki: Vanhustyön keskusliitto,
- MILLER, S. 2010. *Supporting Parents: Improving Outcomes for Children, Families and Communities*. Berkshire: Open University Press.
- MÄKINEN, P., RAATIKAINEN, E., RAHIKKA, A. & SAARNIO, T. 2009. *Ammattina sosionomi*. Helsinki: WSOYpro Oy.

- NIETOSVUORI, L. 2008. Luovat ja toiminnalliset menetelmät sosionomin työssä. Teoksessa Viinamäki, L. (toim.). *14 puheenvuoroa sosionomien (AMK) asemasta Suomen hyvinvointiasiantuntijajärjestelmässä*. Kemi: Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu, 135–142.
- NYLUND, M. 1999. Teoksessa Hokkanen, L., Kinnunen, P. & Siisiäinen, M. (toim.). *Haastava kolmas sektori: pohdintoja tutkimuksen ja toiminnan moninaisuudesta*. Helsinki: Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto, 116–134.
- OPETUSHALLITUS. 2014. [verkkojulkaisu]. [viitattu 30.8.2014]. Saatavissa: http://www.oph.fi/saadokset_ja_ohjeet/laadunhallinnan_tuki/wbl-toi/menetelmia_ja_tyovalineita/swot-analyysi
- PALONEN, T. 2009. Kytköksissä muihin – sosiaaliset suhteet luovat yhteisön voimakentän. Teoksessa Heikkilä, J., Hyyppä, H. & Puutio, R. (toim.) *Yhteisön lumo. Systeemisä kytketyymiä*. Vihanti: Metanoia Instituutti, 91–103.
- RAHKEMA, Kaja 2013. Maahanmuuttoneuvoja. Iisalmi 10.6.2013. Haastattelu.
- RUOKONEN, I. Musiikin monet kielet. Teoksessa Nurmilaakso, M., Välimäki, A-L. (toim.) *Lapsi ja kieli - kielellinen kehittyminen varhaiskasvatuksessa*. Helsinki: Yliopistopaino, 62–69.
- RÄTY, M. 2002. *Maahanmuuttaja asiakkaana*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- RÖNNKÖ, L. & RYTKÖNEN, T. 2010. *Monisäikeinen perhetyö*. Helsinki: WSOYpro Oy.
- RÖPELINEN, A-M. 2009. Lähiötyö lapsiperheiden parissa – mukavaa puuhastelua vai ongelmiin tarttumista? Teoksessa Roivainen I., Nylund M., Korkiamäki R., Raitakari S. (toim.). *Yhteisöt ja sosiaalityö – kansalaisen vai asiakkaan asialla?* Jyväskylä: PS-Kustannus, 127–139.
- SALONEN, K. 2013. *Näkökulmia tutkimukselliseen ja toiminnalliseen opinnäytetyöhön. Opas opiskelijoille, opettajille ja TKI-henkilöstölle*. Turku: Turun ammattikorkeakoulu.
- SCMITT, F. 2003. Riittävän hyvä vanhemmuus. Teoksessa Sinkkonen, J. (toim.). *Pesästä lentoon. Kirja lapsen kehityksestä kasvattajalle*. Helsinki: WSOY.
- TAPIO, N., SEPPÄNEN, P., HYPÖNEN, T., JANHUNEN, T., PRUSILA, L., SALO, S., TOIVANEN, R. & VILEN, M. 2010. Parisuhde ja vanhemmuus. Teoksessa Vilén, M., Seppänen, P., Tapio, N. & Toivanen, R. (toim.). *Kohtaamisia lapsiperheissä. Menetelmiä perhetyöhön*. Helsinki: Kirjapaja, 101–167.
- THL. 2013. *Esimerkkejä ehkäisevän lastensuojelun toimintamuodoista* [verkkodokumentti]. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. [viitattu 2.9.2013]. Saatavissa: <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/ehkaisevalastensuojelu/toimintamuotoja/>
- TILASTOKESKUS 2013a. *Ulkomaalaistaustaisia perheitä yhä enemmän*. [verkkodokumentti]. Tilastokeskus. [viitattu 3.10.2013]. Saatavissa: http://www.stat.fi/tup/vl2010/art_2013-09-17_001.html
- TILASTOKESKUS 2013b. Väestö iän (1-v.), sukupuolen, siviilisäädyn ja kielen mukaan alueittain 1990-2012. [verkkodokumentti]. Tilastokeskus. [viitattu 3.10.2013]. Saatavissa: http://193.166.171.75/Dialog/varval.asp?ma=055_vaerak_tau_124&ti=V%E4est%F6+i%E4n+%281%2Dv%2E%29%2C+sukupuolen%2C+siviilis%E4%E4dyn+ja+kielen+mukaan+alueittain+1990+%2D+2012%2C+laaja+alueluokitusryhmittely&path=../Database/StatFin/vrm/vaerak/&lang=3&mul_tilang=fi
- TOIKKO, T., RANTANEN, T. 2009. *Tutkimuksellinen kehittämistoiminta - Näkökulmia tutkimukselliseen kehittämisprosessiin, osallistamiseen ja tiedontuotantoon*. Tampere: Tampere University Press.
- VALKEAPÄÄ, M. 2011. *Pomppivat pavut – Ryhmätoimintaa pienille ja isoille*. Helsinki: PTK – Poikien ja tyttöjen keskus.
- VILEN, M. 2010. Parisuhde ja vanhemmuus. Teoksessa Vilén, M., Seppänen, P., Tapio, N. & Toivanen, R. (toim.). *Kohtaamisia lapsiperheissä. Menetelmiä perhetyöhön*. Helsinki: Kirjapaja, 101–167.
- VILÉN, M., LEPPÄMÄKI, P. & EKSTRÖM, L. 2008. *Vuorovaikutuksellinen tukeminen*. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy.

VILKKA, H., AIRAKSINEN, T. 2003. *Toiminnallinen opinnäytetyö*. Helsinki: Tammi.

WALDEN, A. 2006. *"Muurinsärkijät" Tutkimus neurologisesti sairaan tai vammaisen lapsen perheen selviytymisen tukemisesta*. Kuopio: Kuopion yliopisto. Väitöskirja.

ZECHNER, M. 2007. Maahanmuuttajaäitien näkemyksiä ja kokemuksia päivähoidosta ja koulusta palveluina [verkkodokumentti]. Teoksessa Martikainen, T., Tiilikainen, M. (toim.). *Maahanmuuttajanaiset: kotoutuminen, perhe ja työ*. Saatavissa: http://vaestoliitto-fi-bin.directo.fi/@Bin/0dcd19534bbdcf35a5e10e64cf3a71ec/1408697045/application/pdf/386433/Maahanmuuttajanaiset_e.pdf

YLÄ-SAVON ENSI- JA TURVAKOTIYHDISTYS 2012b. *Avitus-avopalvelutoiminnat. Toimintasuunnitelma 2013*.

YLÄ-SAVON ENSI- JA TURVAKOTIYHDISTYS 2012a. *Ylä-Savon ensi- ja turvakotiyhdistys ry & Avitus-avopalvelutoiminta. Toimintakertomus 2012*.

Hei, Sinä Äiti

jolla on alle kouluikäisiä lapsia.

- Haluatko saada uusia tuttavuuksia mielenkiintoisista ihmisistä ympäri maailmaa?

Tule toimimaan yhdessä kansainväliseen äiti-lapsiryhmään, jossa on mukavaa puuhaa lapsille ja aikuisille.

Ryhmä kokoontuu Perhetuvalla, os. Karjalankatu 34A syyskaudella alkaen viikosta 43. Osallistuminen on maksutonta.

Viikonpäivä ja kellonaika päätetään ryhmän toiveiden mukaan.

Paikkoja rajoitetusti, varaa omasi ajoissa!

Ilmoittautumiset ja lisätietoja:

Sanna Turunen

sanna.m.turunen@edu.savonia.fi

Anni Lappalainen

anni.k.lappalainen@edu.savonia.fi

INTERNATIONAL GROUP FOR MOTHERS AND CHILDREN

Hey mother

Do you have small children?

- **Do you want to meet interesting people from all around the world?**

Come and act together in an international group for mothers and children! Group offers a safe place for children to play together and mothers to practice their Finnish.

Group meets at Perhetupa, Karjalankatu 34 in autumn starting from week 43. Participation in the group activities is free of charge.

Exact time will be decided according to the group's wishes.

The number of participants is limited, please sign up in time.

Call or send an email and ask for more information:

Sanna Turunen,

sanna.m.turunen@edu.savonia.fi

LIITE 2 Toimintakertojen alustava suunnitelma

Teema	Tavoitteet	Menetelmät
Osallistaminen	Tutustuminen, toiveiden kartoittaminen	Tutustumisleikki, laululeikki, kyselylomake
Voimavarat	Ryhmäytyminen, omien voimavarojen tunnistaminen	Lehtileikkeet, kortit, äititaulu?
Arki ja parisuhde/ Vanhemmuuden haasteet	Vanhemmuuteen liittyvien huoli- lien vähentäminen	Esineet, Työpaja/learning cafe, verkostokartta
Äitiys	Myönteisen suhteen vahvistaminen omaan lapseen	Kankaanpainanta
Unelmat	Omien tarpeiden tunnistaminen	Unelmakartta
Perinteet	Kasvatustietoisuuden lisääminen	Keskustelua perheen perinteistä, yhteisötaidetta

LIITE 3 Lupalomake

Lupa valokuvien ja ryhmän toiminnasta saatavan palautteen käyttöön

Hyvä äiti,

ohjaamme syksyn 2013 aikana opinnäytetyönämme kuusi kansainvälisen äiti-lapsiryhmän toimintakertaa. Keräämme toimintakerroilta palautetta suullisesti ja kirjallisesti, jotta voimme arvioida tavoitteisiin pääsemistä ja menetelmien soveltuvuutta kohderyhmälle. Otamme toimintakertojen aikana valokuvia, jotka tulevat havainnollistamaan opinnäytetyömme prosessikuvausta. Otamme kuvat siten, että niistä ei tunnista henkilöitä. Nimitietoja emme missään vaiheessa käytä. Pyydämme teiltä ystävällisesti lupaa käyttää ryhmän toiminnasta otettuja valokuvia ja palautteita edellä mainittuihin tarkoituksiin.

Terveisin

Anni Lappalainen ja Sanna Turunen

Sosionomiopiskelijat

Ryhmässä otettuja valokuvia ja palautetta

SAA KÄYTTÄÄ

EI SAA KÄYTTÄÄ

Huoltajan allekirjoitus _____

Nimenselvennös _____

LIITE 4 Alkukartoituskysely

Kiinnostuin tästä ryhmästä, koska...

Tavoitteeni toiminnalle on...

Haluaisin tässä ryhmässä...

Haluaisin käydä ryhmän kanssa...

Ohjaajilta toivoisin...

Ryhmässä tärkeintä on...

Palaute kansainvälisestä äiti-lapsiryhmästä

1. Millaisia kokemuksia sinulla oli kansainvälisestä äiti-lapsiryhmästä?

2. Miten kansainvälinen äiti-lapsiryhmä tuki vanhemmuuttasi?

- tutustuin uusiin ihmisiin
- sain solmia uusia ystävyysuhteita
- sain ryhmästä apua lasten kasvatukseen liittyvien ongelmien ratkaisemisessa
- ryhmä tarjosi hetken hengähdystauon arjen kiireistä
- ryhmä tarjosi minulle lepoa ja virkistystä
- toisten äitien kanssa jaetut yhteiset kokemukset äitiydestä vahvisti omaa äitiyttäni
- ryhmän toisten äitien antama tuki lievitti vanhemmuuteen liittyvää stressiä
- sain ryhmästä kannustusta ja arvostusta, mikä vahvisti äitiyttäni
- sain lastenhoitoapua
- sain lastenhoitoapua tai muuta konkreettista apua, mitä? _____
- en saanut ryhmästä tukea vanhemmuuteeni

3. Mitä ryhmän toiminnasta olisi voinut mielestäsi jättää pois?

4. Mitä ryhmän toiminnassa pitäisit ennallaan?

5. Millaista toimintaa olisi voinut olla vähemmän?

6. Millaista toimintaa olisi voinut olla enemmän?

LIITE 6 Prosessimatriisi

AJAN-KOHTA	OSALLISET	TIEDONKERUU – KEHITTÄMISMENETELMÄ	DOKUMENTOINTITAPA	AINEISTON HYÖDYNTÄMISTAPA
05/13	Opinnäytetyön tekijät	neuvottelu puhelimitse	opinnäytetyöpäiväkirja, muistio	Alustava toimeksianto, yhteen saattamisen idea
6/13	Sisällönohjaaja, toimeksiantaja, tekijät	palaveri	opinnäytetyöpäiväkirja, muistio	lähtökohtien hahmotelu, kohderyhmän valinta
6/13	Maahanmuuttoneuvoja, toimeksiantaja, tekijät	palaveri	opinnäytetyöpäiväkirja, muistio	tiedonhaku yhteistyökumppaneilta kohderyhmästä
6-8/13	tekijät	teoriaan ja aiempiin tutkimuksiin perehtyminen	opinnäytetyöpäiväkirja, sähköpostit	teoreettisen viitekehysten rakentaminen
9/13	toimeksiantaja, tekijät	palaveri	opinnäytetyöpäiväkirja, muistio	mainoksen ideointia
9/13	toimeksiantaja, tekijät	palaveri	mainos	kohderyhmän tavoittaminen
9/13	tekijät	facebook, sähköpostit, puhelut	facebook, sähköpostit	toiminnan markkinointi, kävijöiden tavoittaminen
10/13	tekijät, 1 ryhmäläinen, toimeksiantaja	infotapaaminen	muistio, opinnäytetyöpäiväkirja	toiminnan suunnittelu, tietoa kohderyhmästä, valmis opinnäytetyösuunnitelma
10/13	tekijät, ryhmäläiset	facebook, sähköpostit, puhelut	facebook, sähköpostit	toiminnan ajankohdan suunnittelu
11/13	tekijät, sisällönohjaaja, toimeksiantaja	palaveri	ohjaus- ja hankkeistamissopimus	valmis opinnäytetyösuunnitelma
11/13	tekijät, ryhmäläiset,	1. toimintakerta	puolistrukturoitu kyselylomake	kyselylomakkeen purku, alustava toimintakertojen runko
11–12/13	tekijät, ryhmäläiset	2.-6. toimintakerta	muistio, opinnäytetyöpäiväkirja	toiminnan suunnittelu, toteutus ja arviointi, kehittämistyö
1/14	toimeksiantaja, tekijät	palaveri	opinnäytetyöpäiväkirja	toteutuksen arviointia
2-3/14	tekijät, maahanmuuttoneuvoja	palaute	sähköpostit, opinnäytetyöpäiväkirja	palautteen suunnittelu suomeksi ja venäjäksi, kääntäminen
3-4/14	ryhmäläiset	palaute	webropol-kysely	palautteen purku, toiminnan raportointi
5-11/14	tekijät	tiedon haku ja teorian ja käytännön yhteen sovittaminen	opinnäytetyöraportti	prosessikuvaus